

28 + 37

MARIA SYBILLA MERIAEN

Over de

VOORTTEELING en WONDERBAERLYKE

VERANDERINGEN

D E R

SURINAEMSCH E

INSECTEN.

Waer in de Surinaemsche RUPSEN en WORMEN, met alle derzelve Veranderingen, naer het leeven afgebeeldt, en beschreeven worden; zijnde elk geplaeft op dezelfde Gewassen, Bloemen, en Vruchten, daer ze op gevonden zijn; Beneffens de Beschrijving dier Gewassen. Waer in ook de wonderbare PADDEN, HAGEDISSEN, SLANGEN, SPINNEN, en andere zeltzame Ge-diertens worden vertoont, en beschreeven. Alles in Amerika door den zelve M. S. MEIRAEN naer het leeven, en leevensgrootte Gefchildert, en nu in 't Koper overgebracht.

Benevens een Aenhangfel van de Veranderingen van VISSCHEN in KIKVORSCHEN, en van KIKVORSCHEN in VISSCHEN.

AMSTERDAM.

By JOANNES OOSTERWYK, Boekverkoper op den Dam in de
Bockzael: Alwaer dit Werk, als ook de Europeesche Insecten in quarto van dezelve Juffrouw
MERIAEN naer 't leeven gefchildert en afgezet te bekomen zyn. 1719.

Den Hoogh-Eedelen, Achtbaeren en gestrengen HEERE,

D E N H E E R E

MR. BALTHAZAR SCOTT,

S C H E P E N

E N

R A E D T.

Mitsgaders

O N T F A N G E R

Van des gemeenen Landts middelen te Amsterdam,

B A I L L J U W

E N

D Y K G R A E F

Van de Watergraefs-Meer, enz. enz. enz.

Oorlugte hoofdtelg van uw Hooggebooren Stam,
Groot Agtbre Schepen van ons magtig Amsterdam,
En wakkre Raedtsheer, laet uw heushey't niet mishaege,
Dat ik dit Boekjuweel u nedrigh op kom draegen,
Zoo zal de naem van SCÓTT aen't werk van MERIAEN
Een luyfter geven, door geene Eeuwen te vergaen.

Dit is de Wensch

van

U Wel - Edelens

Onderdanigen en Verpligten Dienaer,

JOANNES OOSTERWYK.

DE
U Y T G E E V E R
T O T D E N
L E E Z E R .

Uyt de Voorreeden, door Wyle Juffrouw MARIA SYBILLA MERIAEN gedaen, zal de Leezer ten vollen onderricht zyn wat van dit Werk te zeggen is, en tot hoe verre die kunstryke en onvermoede Vrouwe het gebragt heeft: Hierom heb ik niet anders te berichten, dan dat na het overlyden dier yverige Vrouwe, en het vertrek van haere Dochters, de eene naer Surinaeme, en de andere naer Moskovien, dit heerelyke werk der Surinaemsche Insecten, gelyk ook dat der Europeesche, my door aenkoop is eygen geworden, wanneer ik, bevindende dat zy deze Werken by gedectens wel uytgegeven, doch aen geen van beide de laetste handt geslagen hadt, aenstonds voornam, om het Werk der Europeesche Insecten te voltoojien, en uyt te geven, gelyk ik ook het een, en het ander, zo wel in het Latyn, als in het Nederduyts volbragt hebbe. Doch zulks is alomme bekend.

Veelc zwarigheden dedden zich in dit groote Werk op; want een groot gedeelte der aftekeningen van de Surinaemsche Insecten met hun voedsel, waer van wel eenige Tekeningen doch verre de minste in 't Koper begonnen waeren, machtig geworden, besloot ik op aenraedinge van verscheyde Kunst-beminnuers dit heerelyke Werk volgens het voornemen van de naerlyke MARIA SYBILLA MERIAEN zelve, te brengen tot zyn volkomenheyt, en het daer en boven met een kunstige Tjitel-plaet en andere Vercierfelen te verheerlijken; maer mijn voornemen waere ver te kort gesehooten, en de zwaere kosten zouden vergeefs zyn geweest, indien de groote kenner en bezitter van menige zeltzaamheden, de Heer Z. SCHYNVOET (om zijne deugden en vernuft van yder een bemint) my niet was te hulp gekomen, en het zelve tot dit volle beslag, waer in het nu de Waereldt wordt medegedeelt, zonder ooit in het toekomende eenige veranderinge onderworpen te kunnen zyn, vermits al het Surinaemsche, dat onder de Overledene was berustende, in 't Koper is gebragt, en zy uyt der tijd gescheiden is, had helpen brengen. Ik hebbe tot een aenhangfel hier nogh twee Kunstplaeten by gevoegt, welker Tekeningen my uyt het Kabinet van den bekenden Liefhebber, den Heere A. SEBA, edelmoedig zyn medegedeelt. Gelyk op pag. 71 en 72. kan gezien worden.

JOANNES OOSTERWYK.

OP DE
VERHANDELING DER
SURINAEMSCHE INSECTEN
VAN WYLE

JUFF^R. MARIA SYBILLA MERIAEN.

O opent zich een nieuwe Hóf
Van overzeefch *Geboomte* en *Bloemen*.
Wie leerfaem is, vind hier weer stóf,
Om 's wyzen Scheppers maght te roemen,
En uyt het allerminfte Kruydt
Te ontdekken, hoe ver zy verdwaelen,
Die goddeloos en dwaes verhaelen,
Dat alles uyt zich zelve spruyt.
Elk Blad, elk Bloeyffel toont Gods werking,
En wyft zyn onderhouding aen,
En leert, dat zonder die versterking
Hier alles zonder maet zou gaen.
Niet minder kan men dit besliffen
In dit geöpent Kabinet,
Door MERIAEN te faem gezet
Uyt *Surinacmsche Hagediffen*,
Uyt *Vorschen*, *Padden*, *Slang* en *Spin*,
Uyt *Mieren*, *Rups*, en vremde *Wörmen*,
Die, eerftelijk verandert in
Een *Popje*, naderhant vervörmen
In *Dyltjes*, van verfcheyden aert,
En veelerley koleur en vlekken,
Die yders ogen naer zich trekken,
Als de uysterfte verwond'ring waert.
Ik kan myn oogluft niet verzaeden:
Hoe meér ik lette op kleur en lyf,
Hoe meér 'k verlief op deeze bladen,
Hoe hoger 'k opgetogen blyf,
En my verplicht vind dank te zeggen
Aen Vrou SYBILLAES geeft, en vlyt,
Die vry voor 't knaegen van den tydt,
Haer naem in yders mond zal leggen,
En leeven doen na haeren doot,
Nu *Oosterwyk*, die uyt ontfarmen
Haer Letter-weeskind maekte groot,
Het steunen leert op eygen armen,
Dies 't ook uyt dankbaerheyt zyn Voogt
En Moeders roem en zörg verhoogt.

M. BROUËRIUS VAN NIEDEK. Advt.

MARIA SIBYLLA MERIAN

A A N D E N

L E E Z E R.

HK heb my van myne jeugt af aan met de onderzoeking der Insecten bezig gehouden, in 't eerst begon ik met de Zyde-Wormen in myne Geboorte-stad Frankfort aan den Main, daar na bemerkte ik dat uit andere Rupsen veel schoonder Capellen en Uilen voortquamen, als uit de Zyde-Wormen; dit bewoog my om alle Rupsen te vergaderen, die ik vinden konde, om haar verandering waar te neemen, waarom ik ook alle gezelschap der menschen verliet, en my tot deze onderzoeking veledigde, op dat my in de Schilderkonst zoude kunnen oeffenen, en die na het leeven teikenen en schilderen, gelyk dan ook alle Insecten, die te Frankfort voor eerst, en daar na tot Neuremburg heb kunnen vinden, voor my zelve zeer curieus op pergament geschildert heb, het welk daar na by gevalle in 't gezigt van eenige Liefhebbers gekoomen is, die my toen ter tyd zeer kragtig hebben aangezet om myne ondervindinge der Insecten in 't licht te geeven tot speculatie en genoegen der curieuse Onderzoekers der Natuur, hier toe heb ik my eindelyk laten overreeden, en heb dezelve met myn eige hand in 't koper gebragt, wiens eerste Deel in Quarto 1679. en het tweede 1683. heb uitgegeven, naderhand ben ik in Vriesland en Holland gekomen, en heb aldaar myne ondervindingen der Insecten vervolgt, bezonder in Vriesland, want in Holland heeft het my meer aan geleegenheid ontbrooken als elders, voornamentlyk om op te zoeken het geen op Hyen en Veenen te vinden is, dog dit myn gebrek is veel door andere Liefhebbers herstelt geworden, die my dan de Rupsen gebracht hebben, om haar veranderinge verder waar te neemen, gelyk ik nog veele ondervindingen by een heb, om nog meer by de twee voorgaande Deelen te kunnen voegen; maar in Holland quam ik met verwondering te zien, wat al schoone Gediertens men uit Oost- en Westindien deed koomen, voornamentlyk, wanneer my de eer geschiede van te mogen zien het kostelyk Cabinet van den Edele Groot Achtbaare Heer Mr NICOLAAS WITSEN, *Burgermeester der Stad Amsterdam*, en *Bewinthebber der Oost-indische Maatschappy*, &c. als ook dat van den Edele Heer JONAS WITSEN, *Secretaris der zelve Stad*; vorders zag ik ook het Cabinet van den Heer FREDERICUS RUISCH, *M. D. Anatomes & Botanices Professor*, dat van Sr L. VINUS VINCENT, en van veele andere, in welke Cabinetten deze en ontelbare andere Insecten gevonden heb, dog zo, dat daar aan ontbrak derzelve oorspronk en generatie, te weten, hoe sy uit Rupsen in Poppetjens en zo verder veranderen; dit heeft my aangeport een grote en kostelyke reise te onderneemen, en na Surinaame in America te vaaren, (een Landt heet en nat, en van waar de voorschreeve Heeren deze Insecten ontfangen hebben) om aldaar myne ondervindingen te vervolgen, gelyk ik dan ook in Juni des jaars 1699. daar na toe gevaaren en gebleven ben, om dieswegen naauwkeuriger onderzoekinge te doen, tot dat in Juni des jaars 1701. my weeder naar Holland begaf, alwaar ik den 23 September daar aan volgende aanlandde, daar heb ik deeze sestig stukken met haar ondervinding curieus na het leeven op pergament geschildert, die nevens de gedroogde Beesjes by my te zien zyn, ik vond in het Land niet de bequame geleegenheid om de ondervinding der Insecten te doen, die ik my verbeeld hadde, alzo het Climaat van dat Land

zeer

zeer heet is, en deze hitte tegen myn natuur slydig was, weshalven ik my genoodzaakt vond vroeger weder na huis te keeren, als ik gedacht hadde.

Als ik nu weder in Holland gekomen was, en myne getchilderde Stukken van eeni-Liefhebbers gezien wierden, zo hebben sy my zeer aangezocht, om die met den Druk gemeen te maaken, oordeelende dat dit het eerste en curieuse Werk was, dat ooit in America geschildert is, maar de onkosten, die, om dit Werk uit te voeren, moesten gedaan worden, hebben my in't eerste afgeschrikt, maar heb eindelyk hier toe ook geresolveert.

Dit Werk dan bestaat uit festig koopere Platen, waar op in de negentig ondervindingen van Rupsen, Wormen en Maeden vertoont worden, hoe dezelve vervellende in couleur en form veranderen, en eindelyk tot Cappellen, Uilen, Torren, Beijen en Vliegen veranderen, alle deze Gedierrons zyn op de zelve Gewassen, Bloemen en Vruchten geplaatst, die zy tot haar onderhoud aten; hier is nog bygevoegt de generatie van de West-Indische Spinnen, Mieren, slangen, Hagedissen, wonderbaare Padden en Kikvorschen, uitgenomen eenige weinige, die ik op getuigenisse der Indianen daar by gevoegt hebbe.

In het maaken van dit werk heb ik niet eigenbaatzugtig geweest, zullende vergenoegt zyn, wanneer maar myne gedaane onkosten wederom kryg; ik heb geen onkosten in het uitvoeren van dit Werk gespaart, maar heb de Platen door de beroemste Meesters doen snyden, en het beste Papier daar toe genomen, op dat zo wel aan de Kenders der Kunst, als aan de Liefhebbers der Insecten en Planten plaasier en genoeg zoude geeven, gelyk ik my dan verblyden zal, wanneer ik hoore, dat ik myn oogmerk berykt, en te gelyk genoeg zal gegeven hebben.

Het Schrift van dit Werk heb ik gelyk de Anatomie van de Heer Professor BIDLoo tusschen twee Printen op een blad gevoegt, ik had het Schrift wel langer konnen uitbreiden, maar door dien de tegenwoordige Wereld zeer delicaat en de gevoelens der Geleerden verschillig zyn, zo heb ik maar eenvoudig by myn ondervindingen willen blyven, en daar door stoffe aan de hand leveren, waar uit een ieder na sijn eige zin en meening reflexien kan maaken, en de zelve appliceeren na sijn welbehaagen, behalven dat zulks alreede door anderen overvloedig gedaan is, als door MOUFET, GODART, SWAMMERDAM, BLANCKAART en anderen. Ik heb de eerste verandering van alle Insecten *Poppetjes*, de tweede der Rupsen *Cappellen*, die by dag vliegen, en die by nacht vliegen *Vilen*: de tweede verandering der Maeden en Wormen *Vliegen* en *Beijen* genaamt.

De naamen der Planten heb ik behouden, zo als die in America van de Inwoonders en Indiaanen gegeven worden; de Latynsche en andere naamen zyn onder aan door de Heer CASPARUS COMMELIN, *M. D. Horti Medici Botanicus*, en *Acad. Caesareo-Leopoldinae Collega* daar by gevoegt.

Indien my God gezontheit en leeven geeft, zo ben ik van mening myne ondervinding, die ik in Duitsland gedaan heb, te vermeerderen met die van Vriesland en Holland, en die in de Latynsche en Nederduitsche Taalen te geeven.

DE I. AFBEELDING.

DE *Ananas* zynde de voornaamste aller eetbaare vruchten , is ook billyk de eerste van dit werk en van myne ondervinge ; in 't eerste blad word sy bloeiende verтоond , gelyk in het volgende een rype zal te zien zyn. De kleine gecoleurde bladeren dicht onder de vrucht zyn als een rood satyn met geele vlakken vercierd , de kleine uitspruitzels aan de kanten groeijen voort , als de rype vrucht afgeplukt is , de lange blaaden zyn van buiten ligt zee groen , van binnen gras groen , aan de kanten wat roodachtig met scharpe doornen voorzien. In 't overige is de cietlykheid en fraeiheid dezer vrucht van verscheidene geleerden , als van de *Heeren Pifo en Markgrave in haar Historien van Brasel* , *Reede in zyn elfde Deel van de Hortus Malebaricus* , en *Commelin in het eerste gedeelte van den Amsterdamsche Hof* , als ook van anderen wytloopig beschreeven , zal my dierhalven daar mede niet ophouden , maar tot myn ondervindingen der Insecten voortgaan.

Kakkerlakken zyn de bekendste aller Insecten in America , wegens de groote schade en ongemakken , die sy allen Inwoonderen aandoen , bedervende alle haaren wollen , linnen , spys en drank , zoetigheid is haar ordinaar voedsel , daarom sy deze vrucht zeer genegen zyn , sy leggen haarzaad dicht by malkander , met een rond gespinft omgeeven , als zommige spinnen hier te lande doen , als de eyers ryp zyn , en de jonge volmaakt , byten sy zich door haar eyerest en loopende jonge Kakkerlakjes met groote raffigheit daaruit , en zynde zo klein , als mieren , zo weeten sy in kisten en kasten te komen door de voegzels en sleutelgaatjes , daar sy dan alles bederven , sy worden dan eindelyk zoo groot , gelyk een op het voorste blad te zien is , van colour bruin en wit. Als sy nu haare volkoomene grootheid hebben , dan barst haare huid op den rug op , en komt een gevleugelde Kakkerlak daar uit , week en wit , de huid blyft in haare forme leggen , als of het een Kakkerlak was , maar leedig van binnen.

Op de andere zyde van deze vrucht is een andere soort van Kakkerlakken , deze draagen haar zaad onder haar lyf in een bruin zakjen , als men die aanraakt , laten se het zakje vallen , om beter te kunnen ontvluchten , uit dit zakje komen de jongetjes , en veranderen als de voorgaande groote , zonder onderscheit.

De besondere benamingen , waar meede dit geslacht , over de twaalf deelen van 't Malabarische kruis was van verscheide Auteurs werd genaamt , zyn gemaakt. by den andere te vinden , in myn flora Malabari.

DE II. AFBEELDING.

IS een rype *Ananas*, als men die eeren wil, werd sy gefchilt, de schille is een duim dik, als die te dun werd afgeschilt, zo blyven daar aan zitten scharpe haartjes, die in het eeten zich in de tonge zetten, en veel pyne veroorzaken. Den smaak dezer vrucht is, als of men druiven, appricosen, aalbesien, appel en peeren onder een gemengt hadden, die men alle te gelyk daar in proeft. Haar reuk is lieflyk en sterk, als men die opnyd, zo ruikt de heele kamer daar na. De kroon en de spruiten, die ter zyde uitschieten, legt men in de grond, die weder nieuwe planten werden, sy groeijen zo gemaklyk als onkruid, zes maanden hebben de jonge spruiten noodig, tot haare volkome rypheit. Men eet se rauw en gekookt, ook kan men wyn en brandewyn daar uit persen en branden, die beide heerlyk van smaak zyn en alle andere te boven gaan.

De Rups die op deese *Ananas* sit, vond ik in het glas by de Ananassen Anno 1700. in 't begin van May, sy is ligt groen met een roode en witte streep langs het geheele lighaam. Den 10. May veranderde zy in een Poppetje, daar den 18. May een zeer schoone Capel uit voort kwam, geel met schoone blinkende en groene vlakken versierd, gelyk een zodanige zittend en vliegend vertoond word.

Op de kroon van de *Ananas* zit een klein roodachtig Wormken, dat een dun gespinst maakt, daar een klein Poppetje in legt, het welke is het Wormke, dat de Couchenille verteert, ik heb diergelyke veel gehad, en is genoeg in de Couchenille te vinden, hier te Lande; daar een iegelyk, die curieus is, zulks nazoeken kan. Boven het gespinst van dat Wormke, legt een Poppetje, wiens velletje ik geopent, en de Couchenille daar in gevonden heb, welke Couchenille wat hooger op de kroon vertoond werd, en niet anders is als het lichaam van de twee Torretjes, die hier staande en vliegende vertoond werden, wiens roode vleugels met swarte randen omvat zyn. Dit heb ik maar tot versiering van 't blad bygezet, zynde uit drooge Couchenille opgezocht en geen Americaansche veranderingen, het welk ook andere curieuse Onderzoekers also gevonden hebben. Onder de zelve de Heer Leeuwenhoek, missive 60. en 28. November 1687. Pag. 141. tot 144. Doctor Blankart de Insectis fol. 215.

De Capelle door het vergroot glas gezien, daar van vertoont zig het meel op de vleugels als vischobben, met 3 takjes is elke schob, met lange haren op de zelve, de schobben leggen zo regulier, dat men die zonder groote moeite zou kunnen tellen, het lighaam is vol vederen met haren doorvloten.

DE III. AFBEELDING.

DEze Vrucht word in Surinaam de kleine *Zuurzak* genaamt, zullende op Fig. 14 de groote volgen, sy wasschen booms wyze, draagen slechte vruchten van weinig dienst, de vrucht is van buiten geel, van binnen vol swarte zaaden, en met witte merg.

Op deze Boom vond ik Anno 1700. in Augustus deeze schoone groene Rups, sy nuttigde de bladen tot spyze tot den 18. Augusti, wanneer sy het vel afgetrokken zynde tot zoodanig een bruin Poppetje geworden is, uit het welke den 12. September deeze schoone swart en witte Uil voortquam, sy heeft een dubbelde snuit, als zy honing uit de bloemen willen zuigen, leggen sy deeze dubbelde snuit te zamen, dat het een pypjen werd, en zo trekken se haar voedzel na zig, dit gedaan hebbende rollen sy haare snuit dicht by een, en leggen hem in het haar onder haar hoofd, dat men die qualyk vinden kan, sy vliegen niet als by nacht, en hebben een stark leven. Door het vergroot glas gezien, vertoont zig het meel op de vleugels, als bruine witte en swarte vederen van bonte hoenderen, het lighaam is zo hairig als een Beer, op de oogen zelfs zyn hairen, den snuit toont zich als de strot van eene gans of endvogel, de voeten en hoorntjes vertoon en zig wonder schoon.

Verscheidene soorten van Zuurzakken werden in worden zaaden van verscheidene soorten van Zuur-
den Prodrumus paradisi Batawi onder de naam van zakken uit America in Holland overgezonden, drie
Anona voorgestelt: als ook in het derde deel van bezondere soorten werden in den Amsterdamschen hof
de Hortus Malebaricus onder de naam van Anon- gequeekt, verscheelende van den andere meest in
na marans en Attamarans beschreeven, jaarlyks grootte.

Dit Kruid werd in America *Manihot* en *Manjot*, en het brood, dat uit de wortel van dit kruid werd gemaakt, *Cassave* genaamt, het waft 8 à 9 voet hoog heeft een roode stam ofte steel, om dit kruid te vermenigvuldigen, zo snyd men de steel aan stukken, elk een hand lang en plant die in de aarde: even gelyk men met het zuiker-riet doet, een jaar daar na gebruikt men de wortel om brood daar af te maken, gelyk in het volgende blad Fig. 5 te zien is.

Deze bruine hairige Rupse heb ik Anno 1700. in Juny op dit kruid gevonden, cettende des zelfs bladen, waar meede ik hem tot den 12. Juny gespyft heb, wanneer hy in een Poppetje veranderde, gelyk een op het blad hangt, den 1. July kwam zodanig een wit en bruin gevlaakt Cappelletjen daar uit te voorschyn, waar van ik een menigte in de Cassava akkers van den Heer van Vreedenburg hebbe zien vliegen, alwaar ik ook deze verandering waargenoomen heb.

Tot vereiering van het blad heb ik nog een jonge *Sauvegard* op de *Cassava* steel gezet, sy worden zo groot als een Crocodil 10 à 14 voet lang, sy leven van doode beesten, dog vallen geen leevendige menschen aan, gelyk de Crocodillen, de wyfjens leggen eijeren, waar toe se een gat in het zand maaken aan den oever der rivieren, daar de zon deselve uitbroeit, de Indiaanen eten de eyers, welke zo groot zyn als Kalkoenen eyers, maar wat langwerpiger. De *Sauvegarden* leeven op het land en in 't water, als zy geen dood beest of visch vinden, zo etten se mieren en vliegen. Van diergelyke Gediertens zoude nog een geheel werk konnen volgen, wanneer ik zie, dat dit werk van de Liefhebbers bemind en wel getrokken word.

Verscheide zyn de gewassen, uit welkers wortel in America de Inwoonderen brood bakken: uit de *Jucca foliis Aloes*, gelyk *Aldinus* in *horto famosano* getuigt; uit een meede soorte van *Arum*, gelyk ik in myn *proludia botanica* hebbe, welke *Arum* my had meede gedeelt d'Heer *Nalff*, daar byvoegende, dat uit desselfs wortel meede een brood voor de Indiaanen gemaakt word, welke *Arum* als noch in de *Amerdamsche Medicyn-hof* waft; de *Manihot* schynt wel die geen te wezen, die het meeste brood in *West-indien* uitlevert, verscheide benaamingen heeft dit gewas, als *Manihot Theveti*, *Juca* & *Cassavi* *J. B.* *Huicca* sive *Mandioca* ex qua *Cassavi* *Perkinsoni*. *Manihot indorum* sive *Juca foliis cannabini* *B. Pin.* *Ricinus minor*, *viticis obtuso folio*, *caule verrucoso*, *flore pentapetalo*, *albido*, ex cujus radice *tuberosa succo venenato turgida* *Americanum papem conficiunt.* *Sloan. Catal. plant. jamaic.*

D E V. A F B E E L D I N G.

DEze wortel word *Cassava* genaamt, hier uit word het gemeene brood gebakken, dat de Indianen en Europeanen in America eeten. De wortel word geraspt, dan perst men al het zap daar uit, dewyl het zap zeer venynig is, de uitgeperste wortel legt men op een yzere plaat, gelyk de hoedemaakers in deeze landen gebruiken, onder deze plaaie legt men een klein vuur, om alzo alle overige vogtigheid uit te doen wazemen, zo bakt hette zamen als Beshuit, heeft ook den zelven smaak, als Hollandfche fyne beshuit. Als een mensch of beest van het uitgeperste water kout drinkt, moet het met de allergrootste smerte sterven, maar als men het gemelde water kookt, zo is het een zeer goeden drank.

Deze groote swarte Rups, welkers hoofd en agterste deel bloet rood en het geheele lichaam swart en geel gestreept is, doet in myn tyt zeer groote schaaden aan dit gewasch in Surinaamen, eetende heele velden af, die tot onderhoud der menschen beplant waren. In December 1700, heeft sy zig zelfs vervelt, en is tot een bruin Poppetjen geworden, vier weken daar na quam sodanig een schoone swart en witte gestippelde Uil daar uit met orange geele vlakke op het lyf.

Deze Slange heb ik tot vercieringe dezes blads bygevoegt, sy is van natuure zoo gekrunkelt en curieus gevlakt, haare dikken buik toont, dat sy eyeren by zig hadde, gelyk men ziet aan de eyeren, die op de Cassava wortel leggen, zy hebben geen schelle als de vogel eyeren, maar zyn met een blaauw gespikkelde huid omgeeven, gelyk de eyeren der Crocodillen en Sauvegarden, of Schildpadden, en zyn langwerpig rond.

DE VI. AFBEELDING.

DEze Distel in America *Maccai* genaamt, waft vier ellen hoog, heeft een witte bloeizel met geele draatjes in 't middel; draagt geele en roode beffen, die van menfchen en vogels genuttigd werden. Den ftam word groot en ftyf, dat hy met een byl moet afgehouden werden.

De boven zittende roode Rups met geele ftreepen heeft lange ftyve en bruine hairen, eet de bladen dezer distel, den 4. Augufti 1700 is fy my tot een Poppetjen geworden, hebbende altoorens, naa de gewoonte aller Rupsen, haare huid verwiffelt, fig hangende in een hout koleuren gefpinst, en is daar den 30. Augufti een fchoone Uil uitgekome.

De onderfte Rups is geel met fwarte vlakke en lang hair vercierd, en een rare foort, fy leggen met troupen by een, altyt des eenen hoofd des anderen zyn fteert vaft houdende, en maaken alzo een ronte uit, en zo men fe van een verftrooit, zo loopen fe als quikzilver weder by een. Deze distel is haar fpys, den 20. July 1700 hebben fy fich ingefponnen, en is den 24. September de eerfte Uil daar uit gekomen.

Beide deze Uilen door her vergroot glas befchout, vertoonen haar als Ongarifche Beeren vellen, zo fchoon als fy zyn, wanneer men haar zonder vergroot glas, zo raar van ruigten en leelykheid zyn fy, wanneer fy daar door bezien werden, hebbende hairen, als de gerfte airens. Ik heb ondervonden, dat alle Uilen met hair, alle Cappellen met vederen, en alle doorzigtige of glazige Cappellen met fchulpen bedekt zyn.

Dit gewasch is de Juripeba van Pifo, en Che-rica by den andere gevoegt, onder de naam van ru-Chunda in het tweede Deel van de Hortus Malabaricus beschreeven en afgebeeld, des zelfs byzondere benaamingen werden in myn Flora Malaba-

Solanum indicum spinosum, fructu minimo niato, glabro. Raji.

DE VII. A F B E E L D I N G.

Hier vertoon ik de *Amerikaansche Kerschen*, die aan de smaak onzer Europische Kerschen niet by komen, sy hebben witte en roode bloeizels. De boomen worden ook niet grooter, als de kersche boomen in Holland of Duitsehland, apparent zoude deze vrucht volmaakter te cultiveeren zyn, wanneer het land, door een meer arbeitzaam en minder baa:zoekend Volk bewoond wierd.

Van deze geele Rupse heb ik maar twee gevonden, waar van den eenen my nogh gestorven, den andere my op den 20. April in een groen Poppetjen verandert is, waar uit den 26. May een zo schoone groote Cappelte ten voorschyn kwam.

8 VERANDERING DER SURINAAMSCH E INSECTEN.

DE VIII. AFBEELDING.

DEn *Indiaansche Jasmynboom*, alzo o in America genaamt, waft tot een grooten boom, draagt sware en dikke bloemen, die een zeer heerlyken reuk van zig geeven, de blaaden zyn ook dik en sappig groen, als men een tak afbreekt zo vloeit een melkagtig zap daar uit, sy laten sich ligt vermeederen, als men maar een rank afbreekt, en legt hem in de aarde, eer hem de melk afloopt, zo waft hy in weinig maanden tot een grooten boom.

Deze gekroonde Rups eet het loof dezer Jasmynboomen, den 20. September heeft sy sig in een Poppetjen verandert, waar uit den 11. October een zoo schoon gewolkt Cappelletjen ten voorfchyn kwam, met zes witte vlakken op elke vleugel van buiten, en zyn van binnen daarenboven root en swart. Dit beesjen door het ver-groot glas beschout, vertoont zig wonderlyk schoon, wel waerdig, dat het naaukeu-rig bezien word, alzo zyn schoonheid met geen penne te beschryven is.

Deze boom werd beschreeven by Hernandes in sse Hof in het vier-en-twintigste Hoofddeel met de zyn Historia mexicana op het 33. Hoofddeel onder naam van Apocynum Americanum frutescens den naam van Quauhlepatli ofte arbor ignea, longissimo folio, flore albo oderato. als ook in het tweede gedeelte van den Amsterdam-

DEN *Granaat Boom* met zyn vrucht en bloem waft in Suriname heel geeene, doch word van de Inwoonders weinig gecultiveert en dewyl fy in Europa genoegzaam bekend zyn, zal ik my met die te beschryven niet ophouden.

Deze geele Rups heb ik tot Surinaame met Granaatbladen gespyft, den 22. April heeft fy sich vast gemaakt en is tot een graeuw Poppetjen geworden, uit welk den 8. May deze wonder schoone Capelle quam, zynde blaeuw en zilver met een bruinen rand omvat, ondermengt met witte halve maantjes, op de verkeerde zyde bruin met geele oogjes, in het vliegen zynse zeer snel.

Deze blauwe Capelle vertoond sich door het vergrootglas als blauwe pannen, zynde van gelyke gedaante als de pannen op de daaken, leggende zeer ordentlyk en regulier, zynde breede vederen als de vederen der Pauwen, van wonderlyke glants, wel weerdig om na te zien, alzo die niet te beschryven is.

D E X. A F B E E L D I N G.

DEn *Surinaamsche Cattoen Boom* schiet zeer schieleyk op , in zes maanden uit zaad zoo groot als in deze landen de Quec-peer-boomen , de groene blaade leggen de Indianen op verze wonden om te verkoelen en te genezen , sy draagen tweederley bloemen , te weten roodachtige en swavel geele , de roodachtige brengen geen vrucht , de geele brengen de Cattoen voort , als deze bloeme afvalt , zoo waft een knop op deszelfs plaatse , als die ryp is , zoo word sy bruin en barst open , daar sich dan de witte Cattoen vertoond , bestaande in 3. deele , in elk deel is een swart zaatje , aan het welke de Cattoen vaft is . Deze Cattoen word van de Indianen gesponnen , daar maaken sy hare hangmatten van , om daar in te slapen .

· Tweederley Rupse heb ik op deze boomen gevonden . De onderste , die swart is , heb ik tot den 20. Maart met deze groene bladen gespyft , wannec die vervelt en tot een Poppetjen geworden is , uit het welke den 28. April 1701. een Cattoen verwigte Uil ten voorschyn quam .

De bovenste witachtige eet in 's gelyken het Cattoen loof , den 9. Juny is sy by my verandert en tot een Poppetjen geworden , den 24. Juny quam een Cappelletjen daar uit , met zilvere en bruine vlakjes verciert .

Het witte Uilken vertoond sich in het vergrootglas , als of het van witte en grauwe vederen of pluimen meer na hair als vederen gelykende was gemaakt , zyn hoorntjes lyken twee bonte slangetjes , wit en swart .

Het kleine Cappelletjen is op de rug vol vederen , op de onderste zyde zyn bultjes van de schoonste coleuren der werelt , zynde verheeve veder bossen , die rood , blauw , purpur , gout , en zilverachtigh van verwe zyn , als of het Pauw-vederen waaren . De Takjes aan de steert zyn schoone veder bosjes , de hoorntjes zyn als swarte slangetjes .

Dat de Cattoen Boomen tweederlei bloemen hebben , heeft eerst de Heer Hermans in zyn Hortus Academicus , met die als twee bezondere soorten voor te stellen , aangevezen , het geen ook de Heer Tournefort in zyn institutiones rei herbariae heeft nagevolgt , maar uit de beschryvinge hier van de Auteur , zoo zyn deese tweederley bloemen op een ende zelve boom te vinden , met dat onderscheid , als dat na de roodachtige bloemen geen zaedhuizen , maar die na de geele bloemen alleenig komen te volgen , en werd de eerste zoorte met de naam van Xylon arboreum J. B. en de tweede Xylon arboreum flore flavo by Tournefort voorgestelt , alwaer des zelfs bynaamen te vinden zyn .

VERANDERING DER SURINAAMSCHE INSECTEN. 11

DE XI. AFBEELDING.

DIt is een Tak van een Surinaamsen boom, genaamt *Pallisaden Boom*, welke boom gespleten en tot sparren gemaakt werd, van welke sparren met behulp van vier balken, die in vier hoeken in de Aarde gezet werde, men in America de huizen of hutten maakt. Dezen boom draagt een geele bloem dik en swaar, als de bloem afgevallen is, dan ryft den tak opwaarts, wordende het zaadhuis a's een stal-beefsem, de Inwoonders bedienen sig ook daar af in plaats van befems, sy zyn vol zaad, welk zaad het gierst zaad in gedaante en groote gelyk is.

Op dezen boom koomen jaarlyks driemaal deze soort van Rupsen, zynde geel met swarte streepen, en zes swarte steekels verciert, als sy een derde van haar groote hebben, zoo vervellen sy, en worde als dan oranje geel met swarte ronden vlakken op elk lid, en zes steekels als boven, eenige dagen daar na trekt sy wederom haar vel uit, en komt zonder deeze steekels te voorschyn, den 14 April 1700. is sy my verandert, en tot een Poppetjen geworden, den 12. Juny quamen de nevenstaande Uilkens daar uit te voorschyn. Het onderste en kleinste is het Manneken, het grootste en bovenste het Wyfken.

DE XII. A F B E E L D I N G.

B*Anana* noemt men deze vrucht in America, sy verstrekt vóór appels en is aangenaam van smaak als in Holland de appels zyn, sy zyn goet gekookt en ongekookt, als sy nog onryp zyn, zyn sy ligt groen, de rype zyn citroen geel van binnen en van buiten, sy hebben een dikke sehelle als de Citroenen, sy hangen tros wyze, elken boom draagt maar een tros, elken tros heeft 9. à 10. Ringen, en yder Ring 12. à 14. vruchten; alle opwaarts gestrekt. De bloeifel is als een zeer schoone bloem, van vyf bloed roode bladen, zoo dik als leder, op de verkeerde zyde met een blauwe dauw bezet. De bloeifel is te gelyk met de vrucht. De tros is zoogroot als een man dragen kan. Den boom is voos als kool, den stam bestaat uit veel dekfels, in zes maanden groejen de uitspruidfels tot 13. voeten hoog, zo dik na proportie, als een dikken Mastboom. De bladen zyn meer als zeven voeten lang, en een en een halven voet breed, lieflyk groen, men legt dezelve onder het brood om 't daar mede in de backoven te sehuiven.

Op deze boom vond ik deze ligt groene Rups, met welkers bladen ik haar gespyst heb tot den 21. April, wanneer sy haare huid afgeschoven, tot een Poppetje geworden, en den 10. May in zoodanige schoone Uilke verandert is.

Dit gewas is de Musa Serapionis, en heeft zoo veel besondere benaminge gekreegen, als van An- teuren is beschreven, deze alle naamen by den an- dere gevoegt, werden in myn Flora Malabarica, onder de naam van Ficoides seu Ficus indica, Longissimo Latissimoque folio, fructu Longissimo, Musa Serapionis dicta Herm. Cat. voorgestelt.

D E XIII. A F B E E L D I N G.

VErtoont een tak van de *Americaanse Pruimboom*. Dezen boom waft zoo hoog als een Okernootenboom in Holland, zyn dikte is na proportie, zyn blad en bloeifel is zeer gelyke aan die der Vlierboomen, behalven dat de bloeifel zonder reuk is, de vrucht hangt tros wyze by malkander, maar is wilt en ongeendt, alzoo de Europeanen in dat gewest niets dan het Suikerriet cultiveren, deze vrucht is te zamentrekende, en fweet dryvende, en is het fweet, dat daar door werd veroorzaakt, zoo geel als de vrucht zelfs. Den steen in deze Pruimen is ruim half zoo groot als de Pruime zelfs, het vleesch der Pruimen is heel dradigh.

De groene en steekelige Rupsen, die op de bloeifel kruipen, eeten die met een groote graaghte, en wanneer haar dat ontbreekt, zoo eeten fy het groenen lof van de boom; fy zyn van natuur traag, en doen niet als eeten den geheelen dag door; den 5. April waaren fy stil en maakten haar vast, den 7. zyn fy in Poppetjes verandert, uit welke den 20. der zelve maand zoodanige blaeuwe Capelletjes voortkwaamen.

DE XIV. A F B E E L D I N G.

DEzen tak is van een grooten boom, die naar zyn vrucht *Zuurzak* in Westindien genaamt werd, de groene bladen zyn schoonder groen, als de Citroene bladen, de bloeifel is geelachtig groen, zynde des zelfs bladen dik, de vrucht gelykt wel de mcloenen, smaakt zuurachtigh als de wyn druiven, sy heeft een harde schelle; het vleesch is wit, week, en zeer aangenaam van smaak, men kanse gekookt en ongekookt nuttigen, die men kooiken wil laat men niet ryp werden, men kookt haar met een weinigh water en suiker, zoo is het een goet eeten, in de Barbados word ook wyn uit deze vrucht geparst.

Deze groote groene Rups heeft de groene bladen van deze boom tot hare spyse gebruikt. Den 22. Juny heeft sy sich stil neer gelegd, is vervelt, en tot een bruin Poppeke geworden, den 23. Augusti is daar uit een bruine Uil, of Onrust voortgekomen.

De kleine geele Rups die op het takjen te zamen gerolt leght, eet insgelyken deze bladen, den 3. December heeft het een houtverwigh gespinst gemaakt, waar uit den 24. January een wit Uilken gekomen is, gelyk op het groene blad vertoond word.

Een kleine soort van Zuurzakke werd afgebeeld, van Holland met de naam van Anona zyn bekend, en op de derde plaat vertoond, dat sy in de howel heb ik reeds op het derde blad gezegt.

DE XV. A F B E E L D I N G.

DEZE *Water Meloenen* wassen langs de aarde, gelyk in Holland de comcommenren, sy hebben een harde schelle die allenskens na binnen toe hare hardigheid verliest, het vleesch is blinkende, in de mond smelt het als suiker, is gezond en aangenaam van smaak, en is de verquikkinge der zieken. De bloeifsel is klein en onaanzienlyk, geel van couleur, het zaat is rood, en als het over ryp is word het swart.

Deze vierkante Rups houd sig op deze Meloenen bladen, het voorste en achterste deel des lighaams is blauw, en het middelste is groen; sy heeft een klevende huid over de voeten als een slak; den 5. July is sy ingesponnen, ik verwachtte wat zeltzaams uit deze rare Rups, maar wierd in myne hoope, wanneer ik den 10. Augusti 1700. zulk onaanzienlyk Uilken daar uit kreeg, bedroogen. Dit is myn meer gebeurt dat de schoonste en raarste Rupsen in de slechtste beesjes, en de slechtste Rupsen in de schoonste Uilen en Cappellen veranderen.

Deze Watermeloen is de Anguria Citrullus dista | femine nigro, quibusdam Anguria J. B.
B. Pin. en de Citrullus folio Colocynthidis secto |

DE XVI. AFBEELDING.

DEzen boom word in America *Cafchou Boom*, en zyne vrucht *Cafchou Appels* genaamt, men heeft tweederlei zoorten, den eenen heeft witte bloeifel en brengt geele appels, den anderen heeft roode bloeifels en brengt roode appels, maar het groene loof is eenderlei. De appels zyn fuurchtig van fmaak, te zamen trekkende, zyn dog goed om te kookten, aan zommige plaatsfen van America perft men wyn daar uit, die zoo sterk is, dat de gene die de zelve onmatig drinken, dronken daar van werden. Aan de appels zit een krom gewas als een nier, dat eigentlyk de *Cafchou* is, als aan twee vruchten met de *Cafchou* tegen de boom aan leggende te zien is. Dit gewas is zeer fcharp, het zap daar van vreed huid-en vleefch weg, zo dat men fontanellen daar mede zette kan, maar als dit gewas gebraden is, zoo is het goed tegens den loop, verdryft ook de Wormen, en fmaakt als een caftanje, de bladen waffen kroons-wyze om den boom, gelyk aan dezen tak te zien is.

Ik vond Anno 1701. tweederlei zoort van Rupsfen op dezen boom, waar van de een zoo wit als sneeuw, en zeer hairig was, als op het blat leit, deze heb ik met dit loof gevoed tot den 3. Maart, wanneer hy tot een bruin Poppeke geworden is, waar uit den 18. Maart een doorsichtige Capelle quam, als deze vliegende verbeelt.

De bovenfte roode Rupsfe was zeer ras in 't loopen, sig zoekende een plaats om in te fpinnen, gelyk het dan den 5. April begon, waar uit den 20. dito een hout-verwige Uil quam.

Deze boom is de Anacardium Occidentale ca- | *Kapa-mava, en Katjavomaram, des zelfs ver-*
jous dictum, officulo reni leproris figura Herm. | *scheide andere benaaminge werden in myn Flora*
Cat. en werd omftandig befchreeven in het derde | *Malabarica by den andere gevoegt.*
deel van de Hortus Malabaricus, met de naam van

DE XVII. A F B E E L D I N G.

L *Immetjens* zyn de gemeenste vruchten in Surinamen, sy worden by alle spyfen genuttigt, het is een soort van kleine Citroenen en wassen in het wild, de boomen worden zo hoog als schone appelboomen, het loof is half zo groot als de gemeene Citroenen, het bloefel is ook na proportie kleender, uit de bloefel word kostlyken oly gemaakt, de kleine onrype Limmetjes worden in suiker ingemaakt tot confyt, uit de schellen perst men ook oly, de boomen hangen het geheele jaar vol bloefel, rype en onrype vruchten, gelyk in Duitsland de jeneverboomen, gelyk ook alle andere boomen in Surinamen, also het daar nimmer winter is.

Dezen bruinen en wit geplekten Rupsen, vind men veel op deze boomen, sy hangen aan de boomen met hoopen, sy kleven aan malkander als slakken, als mensc aanraakt steeken sy geele hoornen uit het hoofd, apparent om sig te verweeren, of haare vyanden te beschadigen, met Limmetjes bladen heb ik haar gespyft tot den 24 Maart 1700. wanneer sy tot bruine Poppetjes geworden zyn, gelyk een op den steel legt, waar uit den 2. April 1700. zodanigen Capellen ten voorschyn kwamen, als alhier een zittend en vligend vertoond werd, zynde swart met roode en witte vlakken verciert.

Diergelyke kleine witte beesjes, als op het blat kruipen, zyn zeer veel aan de Limmetjes boomen, van den 20. tot 24. April veranderden sy, zommige tot witte andere tot bruine Torretjes.

DE XVIII. AFBEELDING.

OP dit 18. blad stelle ik voor Spinnen, Mieren, en Colobritgens op een *Guajaves* tak, om dat ik de grootste Spinnen ordinaar aan den *Guajaves* boom gevonden heb. In het volgende 19. blad zal ik nog eens een *Guajaves* vertoonen met zyne insecten, daarom zal ik ditmaal niets daar of zeggen, maar tot de Spinnen overgaan.

Diergelyke groote zwarte Spinnen heb ik veel gevonden op de *Guajaves* boomen, sy woonen in een zodanig rond nest, als op het volgende blad het gespin van de Rups verbeeld, sy maaken geen lange draden, gelyk ons zommige reizigers hebben willen wys maken, sy zyn rond om vol hair, hebben scharpe tanden, waar mede sy gevaarlyk byten kunnen, latende te gelyk vogt in de wonden gaan, hare ordinaire spyse zyn de Mieren, die haar niet ontgaan als sy den boom oploopen, door dien deze spinncn (gelyk alle andere) acht oogen hebben, met twee zien sy opwaarts, met twee nederwaarts, met twee ter rechter, en met twee ter linker zyde; sy haalen ook by gebrek van Mieren de kleine vogels van de nesten, en zuigen haar alle het bloed uit het lyf, sy vervellen van tyt tot tyt als de Rupsen, maar heb haar noir vliegende gevonden: een kleinder soort van Spinnen, als hier in een spinne-webbe vertoont werd, dragen hare eyers in een koek onder het lyf, daar sy die uitbroejen, deze hebben ook acht oogen, maar sy slaan veel verstrooid aan het hoofd, als die der grooten.

In America zyn zeer groote Mieren, die heele boomen kaal als beems maken kunnen in eene nacht, sy hebben twee kromme tanden, die als scheeren over mal-kander heenen gaan, met deze snyden sy de bladeren van de boomen, en laten die afvallen, dat den boom van aanzien word als in Europa de boomen des winters, dan zyn der duizende van onder en dragen die in hare nesten, niet voor haar zelfs maar voor hare jongen die nog wormen zyn, want de vliegende Mieren leggen zaad gelyk de Muggen, daaruit komen Wormen of Maiden, deze Maiden zyn twederlei, zommige spinncn sig in, andere en de meeste worden tot Poppetjes, deze Poppetjes noemen de onkundige mieren eyeren, maar de mieren eyeren zyn veel kleinder, met deze Poppetjes voed men tot Surinamen de hoenders, en is beter voor haar als haver of garste. Uit deze Poppetjes komen Mieren, deze Mieren vervellen en krygen vleugels, en deze leggen daar na het zaad uit het welke die Wormen, die met zulke onbescryfelyke neerftigheid van de Mieren verzorgt worden, want in die wamen landen behoeven de Mieren voor de winter niet te zorgen, wyl die daar nimmer komt. Sy maken kelders in de aarde ruim acht voet hoog, en zo wel geformeert als of het van menschen handen zo gemaakt was, als sy elders willen na toe gaan, waar geen weg is om te komen, zo maken sy een brug, namentlyk de eerste zet sig en byt in een hout, de ander zet sig achter de eerste, en maakt sig aan de zelve vast, alzo de derde aan de tweede, en de vierde aan de derde en zo voort, en zo laten sy sig dryven van de wint, tot dat sy aan d'ander sy geslingert werden, dan loopen alle de duizenden daar over, als over een brug; deze Mieren hebben een altoos duurende vyantschap met de Spinnen, en alle insecten des lands; sy komen alle jaar eenmaal uit haare kelders, mer een ontelbare menigte, komen in de huizen, en loopen van een kamer in de ander, en zuigen alle beesten uit groot en klein, in een oogenblik hebben sy een zodanigen groote Spinne verteert, want daar komt een zodanige groote menigte over haar, dat sy sig niet redden kunnen, ook loopen sy van de ene kamer in de ander, dat sig ook de menschen retireeren moeten, en als het geheele huis gereinigt is, gaan sy in het naaste, en zo eindelyk weder in haarkelder. De Colobritges vangen de Spinnen op hare nest als gezegt is, deze zyn het voetzelt der Priesters tot Surinaame, die niets anders eten mogen als zulke vogeltjes, (zoo als men my gezegt heeft) sy leggen 4. eyers als andere vogels, en broejen die uit, vliegen zeer snel, sy zuigen den honig uit de bloemen met uitgebreide vleugels, staande stil als zonder beweginge in de lucht, sy zyn van veelderhande wonderfchoone coleuren schoonder als de Pauwen.

DE XIX. AFBEELDING.

VErtoont een *Guaiaves* tak, na de vrucht van de Indianen *Guaiaves* genaamt, den boom waft zo hoog als een appelboom in Duitsland, de bladen als de pruime bladen, de bloeifel is wit met veel kleine geele vezeltjes, de vrucht heeft een dunne geele sehelle, het vleesch is roodachtig, en aangenaam om teeten, zo wel rauw uit der hand als gekookt, fy zyn van binnen vol kleine zaadjes in een roode vogtigheit leggende, die ook rauw gegeten goed is, maar als men die kooken wil, zo doet men met een lepel alle deze zaaden en vogt daar uit. Men maakt Taarten en Conferven daar van, fy wassen zeer gemaklyk, alzo fy natuurlyk aan het land zyn, en veel dezer boomen in het wilt of Boseagie gevonden werden.

Dezer grooten Rupfen, heb ik veel op de voornoemde boom gevonden, en met deszelfs bladen gespyft, fy zyn wit met swarte streepen, hebben op elke zyde 50. blinkende roode coraalkens, den Heer Leuwenhoek oordeelt dat het ooggen zyn, missive 146. pag. 430. à 452, ik heb tot dato dezes niet kunnen afneemen dat het ooggen zyn, mynes oordeels mostense als dan van achteren, en ter zyden haare spys ontdekken kunnen, het welke tot nog toe niet ondervonden heb, altoos fy hebben geen oogvlies over dezelve. Als fy volwassen zyn, maken fy een groot grauw gespint, aan den boom hangende, dan veranderen fy in Poppetjes, gelyk my Anno 1699. den 20. October geschied is, waar uit den 22. January zodanige witte met swarte streepen vercierde Uilen kwamen. Uit zommige Rupfen kwamen witte maa-den, welke na tien dagen in schoone groene vliegen veranderden.

De bovenste groene Rups, heb ik met deze bladen gespyft tot den 2. Augusti 1700. wanneer het in een Poppetjen veranderde als aan het blad hangt, uit het welke den 15. 16. en 17. zulke door sichtige swart gevlakte Capelletjes kwamen.

De twee takken op dit en het voorgaande blad afgebeelt, zyn takken van de *Guajava alba-dulcis*, in het driehestigste hoofddeel van de *Amsterdamsche hof beschreeven*, van welke twee soorten in den *Amsterdamsche hof* gequeekt worden, die daar meer dan eenmaal bloem en vrucht gegeven hebben: de ver-

scheidene benaaminge, waar mede verscheidene Auteurs dese boom hebben voorgesteld of te beschreeven, zyn alle te vinden in myn *Flora Malabarica*, onder de naam van *Guajava alba dulcis*, fructu longiore Herm. Catal.

ANno 1700. in April was ik tot Surinaame op de plantagie van den Jufvrouw Soomelfdyk, genaamt Providentia, alwaar ik verscheide observatien van insecten deed, in het wandelen vond ik een menigte *Gummi Gutta Boomen* in het wild staan, waar van ik alhier een tak voorstelle, hy waft by na als de Berkkenboomen in Europa, van buiten met een witte gestreepte schelle om den bast, als men den bast open snyt druipet de Gummi daar uit; den Gummi is niet nodig te beschryven, is alleen die met verwen omgaan bekend.

Op dezen boom vond ik dese groote Rups van groene en swarte streepen, met dese Gummi Gutta bladen heb ik se gespyt tot aan het einde van April, wanneer sy een groot houtverwig gespinst gemaakt hebben, en in dezelve tot Poppetjes geworden zyn, uit de welke den 3. Juny schoone Cappellen voort kwamen, als hier vliegend en zittend vertoond werden. Eer de Rups verandert was, is het groene in rood verandert, te weten eer sy een Poppetjen wierd, na dat sy haar volle grootheit had.

Verscheide zyn de boomen waar uit de Gutta uit de esulz indicæ affinis planta, waar van in Gamba vloeid, sy vloeid uit de Carcapuli Acoftæ, het zesde boek en het zeven-en vyftigsten hoofst deel uit de Carcapuli Linschotani, (met welke eerste Bontius schryft, dat de Gutta Gamba uit de Coddam-Pulli, in het eerste deel van de Hortus Coddam-Pulli in de Hortus Malabaricus beschreven Malabarius beschreven, over een komt, en de ven voortkomt, meent S. a Daale in zyn Pharmazelve is) mit deze die hier werd afgebeeld, en ook cologia op het 484. blad.

DE XXI. AFBEELDING.

DEZE gele vrucht word in America *Marquiaas* genoemd , de bloem die voor deze vrucht gaat is een passie bloem , maar veel grooter als die in Europa. De bloem geeft een zeer lieflyken reuk van fig , die men van verre rieken kan ; het gewas loop op als een Winde , en is zeer bekwaam om priedelen in de hove te laten bewassén , hoewel de Hollanders in Suriname daar geen groot gebruik van maken , in twee jaren is een priedel heel dicht daar mede bewassén , daar fig allerlei vliegende gediertens ophouden van wegen den reuk der bloemen , de vrucht besluit in fig swart zaat , met een witte lymigheid omzet , het welke verkoelend en lieflyk om te eten is.

De eerste Rups die op het groote blad zit , nuttigt dezelve tot zyne spyse , den 28. May 1701. om spon het fig en wierd tot een Poppeke , dat nevens de Rups legt , waar uit den 7. Juny een Cappelletjen kwam , als hier vliegende vertoond word.

De tweede op de steel leggende groene Rups heb ik den laatsten May op de voornoemde bloemen gevonden , dezelve etende en zittende in een zeer zeltzame wooninge , te zamen gezet uit veele kleine pypjes op holle houtjes , deze Rups liep in dit huisjen gints en weer , dan uit een , dan weder uit een ander pypje uitkykende , als boven op de knop te zien is. Den 10. Juny kwam daar uit een bruinen met roode vlakken vereierde beesje , gelyk hier op den steel zit.

Het derde Rupsken , gelyk een op de vrucht zit , nuttigt ook deze bladen ; is my den 4. Juny ingesponnen , zo als een op de steel legt , en den 14. kwam daar een zulke schoone bonte vliege uit met gespletten voeten , gelyk een onder aan den steel zit , deze voeten zyn zeer teeder en vallen af , als mense maar het minste aanraakt.

*Dit gewas is de Murucua Guacu van Marg- dere zoorte van gewassen , die gemeenelyk wegens
gravius , en Murucua quarta van Piso , als ook het formaat van haar bloem Passie bloemen wer-
de Clematis indica fructu citri formi , foliis oblon- den genaamt , heeft dit zelve gewas echter in den
gis Plum. 64. Tab. 80. dit gewas werd ook van Paradisi Batavi prodromus , onder de zoorten van
Tournefort in zyn institutiones rei Herbariae ge- Climmen (waar mede het geen de minste gemeen-
naamt , Granadilla fructu citrifolium , foliis ob- schap heeft , ten regarde van bloem en zaadhuis)
longis , en van Hermannus in Catalogo horti Aca- geplaatst , als of een groote misslag in de Catalogus
demici Cucumis Flos passionis dictus Guajavae van te vooren had begaan , het geen de zelve Heer
lio major. de Heer Hermans hebbende dit gewas ge- echter heeft verbeterd , op het 177. blad van de
bracht in zyn Catalogus horti Academici by de an- Paradisus Batavus zelfs.*

D E XXII. A F B E E L D I N G.

DEze *roode Lelien* wassen op een witte bol in het wild, hare eigenschap is niet bekend, haare groene bladen hebben een luiſter als de zyde. Ik heb van de bollen eenige mede gebracht, die hebben in de hoven van Holland eerst haar bloemen, en daar na haar bladen voortgebracht.

Deze op het groene blad leggende hairige Rups, heeft een roode kop en roode voeten, het lyf heeft blauwe vlakken met geele ringen omzet, de haren zyn swart en hard als yzerdraat, ſy neemen de groene bladen tot hare ſpyſe, den 4. Juny heeft ſy een ovaal geſpint gemaakt, en is daar in tot een bruine Poppeken geworden, gelyk een in het midden van de plant legt, waar uit den 30. Juny een ſchoone Uilke voortkwam, haar voorſte vleugels waren hout ofte lichte oker verwich, de achterſte vleugels zyn oranjen verſ met ſwarte vlakke, gelyk hier een vliegend ver- toond word.

De kleine roode Rups, met groene en witte ſtreepen, heb ik in het gras gevonden tot Surinamen naaſt deze Lelien, den 10. Auguſti maakte ſy een wit geſpint gelyk op het groene blad legt, hier uit is den 24. Auguſti, een geele en ſwarte vliegende, (als hier ver- toont word) voortgekomen.

Deze Rups is heel verſchillende van die No. 12. op de Banana, ende brengt echter by na een zoort van Uilen voort.

Dit gewas is de Lilio-Narcifſus Polyanthos, diſus Batarus beſchreeven met de naam van Li- flore incarnato, fundo ex Luteo albefcente Sloane, lium Americanum puniceo flore, Bella dona dic- Cat. Jamaic. en werd van Hermans in zyn Para- tum.

DE XXIII. AFBEELDING.

DEze ligt geele vrucht noemt men *Baccoves*, en is een geslacht van *Bannanes*, als numero 12. vertoond is, welkers stam eenderlei bladen heeft als dezelve, en differeren niet anders als in Europa de appels en peeren, deze *Baccoves* is wel zo zacht van vlees, als de *Bannanas*, heeft eenderlei gebruik als dezelve, behalve dat men deze vrucht gebruikt om de Azyn haast zuur te maken, die uit zuiker en water bereid word.

De bruine Rups, die ik op de bladen van deze boom gevonden heb, heeft vier steekels op den rug, het hoofd vertoond sig gekroont, den stert gespleten, de voeten zyn rood. Den 3. December heeft sy sig vast gemaakt, en is tot een houtvervinge Poppetjen geworden, die twee zilvere vlakken op elke zyde had, uit deze Pop kwam den 20. December een scone Cappelle voort, op de binnenste zyde zyn de twee bovenste vleugels licht oker vervig; en de twee andere schein blauw, de buitenste zyde van de geheele Capelle is geel, bruin, wit en swart gestreept, word in Holland den kleinen Atlas genaamt.

De blauwe Hagadis met haare eyers vertoone ik voornamentlyk hier by, om het blad te verciereren, sy had haar nest in myn huis in de grond gemaakt, in het nest lagen vier eyeren, wit en rond, zo als op den steel drie te zien zyn, deze heb ik op myn reize naar Holland mede scheep genomen, daar my den jonge Hagadissen op Zee uitkwamen, zo klein als op den steel een te zien is, maar uit gebrek van haar moeder en voetzels, zyn sy gestorven.

Die is een zoorte van den Musa Serapionis, die het eerste deel van den Hortus Malabaricus op het twaalfde blad werd afgebeeld, veel en ver- het twintigste blad opgeteld, en met des zelfs onderscheiden zoorten zyn onder het geslacht van den Musa derfcheid beschreeven werden. te vinden, die tot zelften onderscheiden zoorten in

D E XXIV. A F B E E L D I N G.

IS een *Cardus Spinofus* waffende in het wild in Surinaame , dragende geele bloemen ; aldaar genaamt *Maccaï*, waffen by na een Manshoogten , hebben zeer aanzienlyke bladen , met lichte blauwachtige aderen doorlopen.

Kleine Wormen met fwarte hoofden en fwarte steerten , en met oranje geele liehamen heb ik onder dit doornig gewas dezelfs wortel eetende gevonden , die fig allenskens in Torretjens met geele vlakken veranderen , als onder aan de plant een vertoond word , deze ondervinding heb ik Anno 1701. in Maart gevonden , en alzo myn haare veranderinge anders voor kwam , als die der gemeene Ruffen , zo nam ik voor meerder omftandigheden na te vorfchen , aangaande de verandering der Torren.

Ik vond dan den 26. Maart 1701. noch een andere zoort van Wormen in verrot hout , deze veranderden allenskens zo dat men het zien konde tot Torren , alzo dat het onderlyf noch ten deele na den Worm gelykt , zo als een boven vertoont word , de tanden van den Worm groeyen , zetten haar uit en worden tot hoorntjes van de Torren , de vleugels op het lyf zyn in het begin okervervig , daar na worden fy fwart na de mate het geheele beeft aan groeit tot zyn perfectie , deze leggen hare eyers , daar uit wederom zulke Wormen komen als een op deze distel midden op de plant legt.

Dit gewas is de *Papaver spinofum* , van *Ca-* | *bavie* een nieuw geflacht maakt , en dit gewas voor-
sparus en *Joannes Banhinus* , waar van niet zon- | stelt onder de naam van *Argemone Mexica-*
 der reden *Tournefort* in zyn *institutions rei her-* | na.

DE XXV. AFBEELDING.

Dit is de grootste soort van *Banille*, twee soorten wassen op Surinaame, d'ander soort is wat kleinder van blad en vrucht, de bladen zyn dik als een vinger, ruim zo dik als in Europa den huis-look, deze klimd de boomen op als de Klim, en maakt sig heel vast aan de zelve, haar steel en blad is gras groen, de groene vrucht is als een boon driehoekig, vol van welriekende olyachtige zaden, sy waft in 't wild aan de hoogste boomen, doch lieft aan zulke boomen, die in vogtige en moerassige plaatzen staan, haar gebruik in de Chocolate is bekend, het is jammer dat geen curieuse menschen in dat land zyn, die zulke dingen cultiveren, en meer andere opzoeken, die zonder twyffel in dat groote en vruchtbare land zoude te vinden zyn.

Deze bruine Rupsen met geele strepen heb ik veel op deze planten gevonden, (gelyk ook op de Murucuja of Passie bloem onder No. 21. te zien is) die sy gegeten hebben tot aan het einde van May, wanneer sy sig vast gemaakt en tot Poppetjes geworden zyn, daar uit den 7. Juny zodanige schoone Capellen voortkwamen, welkers binnenste zyde zaffraan geel, en hare buitenste geel, rood, bruin, en met zilvere vlekken verciert was, gelyk alhier zittend en vliegend vertoond word.

Noch vind sig op deze plant een klein Rupsken als op het onderste blad te zien is, groen van verf, den 12. February 1700. is sy my tot een groene Poppetje geworden, waar uit des anderen dags een kleine grauwe Uilke voortkwam, dat zeer gefwind in 't vliegen was.

Dit is de Volubilis filiquosa mexicana foliis plantaginis van Rajes, den Flixochitl, flos ni- met noch veel andere benamingen werd dit gewas ger & aracus aromaticus van Hernandez in zyn van verscheide Auteurs voorgesteld, die alle te vin- Historia mexicana, en is de Vanilla flore viridi & den zyn in het Almagestum botanicum van Plum- albo, fructu nigrescente van Plumier, in zyn keten pag. 381.

DE XXVI. AFBEELDING.

VErtoont een tak van een *Cacau boom*, wiens bladen hard, styf, en grasgroen zyn, de boomen worden zo hoog als een Appel boom, dragen te gelyk bloeifsel, rype, en onrype vruchten, de bloeifsel is roodachtig, spruit aan weer kanten uit het hout, de jonge vruchten zyn roodachtig groen, als ryp zyn, zo zyn sy geel als citroenen, sy hebben dikke schellen, die tot vettigheit en mest des lands gebruikt word, de boonen ofte zaden worden in de schaduwe hard gedroogt, eer men die in andere landen verzend; deze boomen wassen zeer geern in Surinaame, hoewel sy moejelyk zyn aan te queeken, wyl sy altyt onder een ander boom moeten schuilen, die haar voor de hitte der zonnen beschermt, also sy de groote hitte niet uitstaan kunnen, daarom plantmen, wanneer deze boomen noch jong zyn, daar nevens een Banana ofte Bakoven, om de zelve daar mede voor de hitte te dekken.

Diergelyke swarte Rupsen met roode streepen, als een op de groene bladen vertoond word, heb ik veel op de Cacou boomen gevonden, gebruikende het loof tot haare spys, sy hebben roode streepen met witte puntjes, sy zyn zeer traag en langzaam van aard, den 26. Maart zyn sy by my tot Poppetjes geworden, waar uit den 10. April witte Uilkens voortkwamen, met swarte streepjens en puntjens verciert.

Deze boom is de Cacao Clusii, en de Amygdalis similis Guatimalensis B. Pin. en kan onder rei herbariae voorstel, al waar ook des zelfs geen bekend geslacht van de Onde beschreven gewoegt worden, waarom de Heer Tournefort deze boom beeld.

DE XXVII. AFBEELDING.

DEze vrucht word den appel van *Sodom* genaamt, en word door een gewas voortgebracht dat een en een half of twee ellen hoog, en alom met scherpe doornen bezet is, des zelfs bladen niet uitgezondert, als of de natuur een teeken van waarfchouwinge daar aan gezet had, anders zyn de bladen zacht om aan te raaken, de vruchte of appels zyn daar geel, en als menfe hier plant rood, heel vergiftig, zodanig dat menschen en vee zo se daar van eeten sterven moeten, van binnen is de vrucht volzaden, die roodachtig en bruin van verve zyn.

Deze bruine Rups met roode strepen, als boven op het groene blad zit, heb ik op deze plant gevonden, Anno 1700. den 24. September is sy tot een bruin Poppetje geworden, gelyk als een boven op het blad legt, waar uit den 12. October een geelachtige Uil kwam met bruine vlakken vercierd, gelyk als een op het blad zit.

De Worm die op de steel kruij is oranje verwig, die my door een swarte Slavinne gebracht wierd, my berichtende, dat daar uit sehoone Sprinkhanen voortkwamen, deze heeft sig in een bruine blaas verandert, daar een zodanig groen beest (na het eenparig getuigenis der Inwoonders) uit zoude voortkomen, dat allenskens vleugels krygt, gelyk den vliegende Sprinkhaan heeft, deze ondervindinge heb ik niet konnen waarnemen, dewyl het ronde Poppetje gestorven is, maar alzo my andere verferkerden daar van de bewyfen door haar ondervinding te hebben, zo heb ik die ook hier met stilfwygen niet willen voorbygaan, gevende aanleidinge aan andere liefhebbers om daar de zeekerheid van op te zoeken.

Dit gewas werd van Tournefort in zyn institutio- aureo, rotundiore, pyri parvi inversi forma &
nes rei herbariae op het 149. blad genaamt so- magnitudine voorgesteld, sehoon de bladen van
lanum americanum molle, foliorum nervis & Plukenet ruigachtiger werden afgebeeld, dan deze,
aculeis flavescens, fructu mammoso, en van zo is echter het een en dezelve gewas. Sloane heeft
Plukenet in zyn phitographia Tabula CCXXVI. die gewas in zyn Catalogus plantarum insula ja-
figura prima afgebeeld, en met de naam van So- maica genaamt, Solanum pomiferum tomentosum
lanum Barbadesse spinosum foliis villosis, fructu fructu pyriformi inverso.

D E XXVIII. A F B E E L D I N G.

DEze schoone allergrootste *Citroenen* wassen op Surinaame in het wilde, de boommen zyn zo groot als de grootste appelboomen in Europa, de bladen en bloeifels zyn den gemeenen Citroenen in alles gelyk, behalven datse grooter en dikker zyn na proportie der vruchten, welke vrucht van binnen weinig marg, maar een zeer dikke schelle heeft, typ zynde zyn fy zo geel als gemeene Citroenen, fy worden geconfyt, in Holland worden die in de koeken gebakken en zukkade genaamt, in Duitsland noemt men die Citronaat.

Op deze boom heb ik een vreemde en gans ongemeene zoort van beesjes gevonden, die geen gelykheit aan de Rupsen hadden, fy aten deze bladen, kleefdenaan dezelve als slakken, hebbende een vel over haar voeten daar fy sig mede aan de bladen vasthechten, fy zyn venynig, waar door ook de leden verstyven en ontsteeken, die daar door aangeraakt worden, den 11. Juny 1701. hebben fy haare huid afgeworpen en eengespinst gemaakt, als op het blad alles te zien is, en is uit een van haar den 27. Juny 1701. (na dat ik al op het schip was om na Holland te koomen) een zulke curieus Uilke gekoomen, gelyk op het zelve blad te zien is.

De schoone swarte met roode en geele vlakken vercierte, en op de vrucht zittende Torre, heb ik om zyn rareit halven hier by gezet, om de prent te vervullen en te verciere, hoe wel ik zyn oorspronk niet weet, welkers onderzoeking voor andere overlaten zal.

De Citroenen die hier beschreven werden, zyn elfde plaat afgebeeld, waarom geoordeelt hebbe daar overvloedig in Holland bekend, zoo ook de Limetjes op de zeventiende, en Granaat Boom op de

DE XXIX. A F B E E L D I N G.

DEze groote en heerlyke vrucht , word *Pompelmoes* in Surinaame genaamt , de boomen wassen zo hoog als appelboomen , hangen zeer vol vruchten , dat de ranken gevaar loopen te breeken wegens de swaarte dezer vruchten , deze vrucht is minder van zoticheid als een Oranjen-appel , en niet zo zuur als de Citroenen , de schelle en het vlees is harder als in een van deze beide , en derhalve zyn sy aangenamer van smaak als dezelve.

Hier op onthouden sich groene Rupsen , met blauwe hoofden , welkers lichaam vol lange hairen zit , die zo hard als eysdrad zyn , deze eeten de groene bladen tot hare spys , den derden Augusti hebben sy sig beginnen vast te maken , zyn tot bruine gevlaakte Poppetjes geworden , uit de welke den 19. zulke schoone Cappellen voort kwamen , swart , groen , blauw en wit van verve , blinkende als goud en zilver , sy vliegen zeer ras en hoog , alzo dat sy niet wel anders als uit Rupsen onbeschadigt te krygen zyn.

Deze boom is de Malus Aurantia indica , fructu vruchten alleen in de couleur van het vlees , het geen omnium maximo , pumpelinus dicto , van welke deze vrucht in sig besluit , gelyk Hermans in zyn vruchten twee onderscheidene soorten in de Boom-Catalogus horti Academici op het 405. blad aangaarde op Zeilon en andere gedeelte van Oostindien teekent , alwaar hy deze boom met de boven gestelwerden gequeekt , bestaande het onderscheid der de naam voorstelt.

DE XXX. AFBEELDING.

P *Alma Christi* in Surinaame den *Olyboom* genaamt waft zeer hoog, en is cierlyk aan te zien, draagt geele bloeifel, waar na steekelige zaadhuisjes voortkommen, dese zaaden zyn in het begin groen, en als sy ryp zyn bruin, men kookt het zaad in water, zo ondoet sig de oly, dryft op het water, die men affchept, en daar te lande om allerlei wonden te genesen gebruikt werd, men brand die ook in lampen, om te lichten by nacht.

De licht groene en boven op de zaade kruipende Rupsē heeft witte lange hairen, eet dese groene bladen, den 3. May is sy tot een Poppetje geworden, gelyk een op de zaaden hangt, den 17. dito kwam een swarte Cappelle daar uit, welkers voorste vleugels swavel-geel, en de twee andere vlerkjes fermeljoen-rood waren.

De swarte Rups die aan het zaad hangt is met geele vlakke verciert, en werd gevonden op dese en andere boomen altyd in menigte, hangen als de Indianen in hare hangmatten, daar sy nooit geheel uitkoomen, als sy haar voetsel na gaan, dragen sy haar huis met haar als de slakken, hare huiskens lyken van dorre bladen van boomen gemaakt te zyn, weten die aardig vast te maken als sy ergens blyven willen, den 14. April is sy in haar hangmad verandert, daar uit een onaanfienlyke Uilke voortgekomen is, die heel wild van aard was.

Dit gewas is de Ricinus Americanus major, } ofte, Citavanacu in het tweede gedeelte van de bor-
caule virecente H. Reg. Par. en den Avanacœ } tus malabaricus beschreven.

DE XXXI. A F B E E L D I N G.

DEze Roofen zyn uit de Caraibes na Surinaame gebracht, groejen daar heel gaarn, des morgens alse op gaan zyn sy wit, en des namiddags rood, en vallen des avonds wederom af.

Op deze roofen, desgelyke op de kleine Limoenen boomen Fol. 17. vind men diergelyke witte met bruine vlekken vercierde Rupsen als een op het blad zit, sy eeten de bladen, ik heb haar van den 26. tot den 30. Augusti daar mede gevoed, daar sy sig vast aanhechtede, en wierde tot grauwe Poppetjes, uit de welke den 14. September 1700. quamen tweederlei Cappellen, den eene geel en swart den ander donker groen op de binnenste zyde, en de achterste vleugels op de buitenste zyde zyn bruin met geel, blauw, en roode vlakken vercierd, voorts waaren sy op eenderleiwys geteekent.

Deze boom is de Rosa Sinensis van Ferrarius | naamt, deze alle zyn by den andere te vinden in
in zyn florum Cultura beschreeven, en werd met | myn flora malabarica onder de naam van Alcea
recht Ketmia sinensis fructu rotundo van Tourne- | arborefcens japonica, pampincis foliis Subalperis
fort geheeten; groot is het getal der naamen, waar | flore mutabili, sive colorem mutante Breyh.
mede dit gewas van verscheiden Antouren werd ge- | Prod. 2.

DEze plant in Surinaame *Splaaperijes* genaamt heb ik in myn tuin gehad, diende om op wonden te leggen, alzo sy tot geneefinge der zelve goed zyn, by nacht leggen sig alle bladen twee en twee op malkanderen, als of het maar een blad was, de plant heeft een harde steel, waft zes voeten hoog, draagt geele bloemtjes, uit deze komen lange en snalle peultjes vol kleine zaden, de wortel is wit, en vezelachtig.

Diergelyke Rupsen als een op deze plant legt, namen haar voetzel van deze bladen, sy zyn groen met roose verwe strepen en met twee hoorntjes verciert, den 20. May 1700. hebben sy begonnen haar zelve te vervellen, zyn wat lichter van colour geworden, en alzo in Poppetjes verandert, zynde toen roodachtig met zilvere vlakke verciert, den 4. Juny quam een zodanig bruine met een geele verve vercierte Cappelle daar uit, als hier vliegende en zittende verbeeld werd.

Dit gewas werd by Piso in zyn vierde Boek en drie-en-twintigste hoofddeel beschreven met de naam van Paomirioba secunda en in de Catalogus horti Academici Lugduno Batavi van Hermans met de naam van Senna Occidentalis odore opii, minus viroso, foliis glabris, obtusis | *drina Sc Italica, zo heeft Tournefort dit gewas en met veel recht gebracht by de Cassia fistula Alexandrina, met wien des zelfs bloem en vrucht nader overeenkomst heeft, en stelt dit gewas voor met de naam van Cassia Americana foetida, foliis Subrotundis acuminatis, als te zien is op het 619. blad van zyn institutiones rei herbariae.*
maar dewyl dit gewas geen gemeenschap, dan alleen in des zelfs bloem, heeft met de Senna Alexan-

DE XXXIII. AFBEELDING.

DE *Vygen* in America zyn geheel en al gelyk aan die in Europa gevonden worden, derhalven gans onnodig die te beschryven, sy zouden overvloediger tot Surinaame zyn, als de lieden die maar wilden aanqueeken, sy zyn een zeer aangename en verkoelende vrucht, zeer nuttig voor de bewoonders van warme landen.

Op deze Boomen vond ik diergelyke Rupsen, als een hier onder vertoond word, gebruikende des zelfs bladen voor hare spys, den 22. Maart veranderde sy, groen zynde en met geele streepen verciert, in oranje geel met roode streepen, over het geheele lyf heen, hun hoofd en het achterste deel waren swart, alzo dat sy met haar voorgaande gedaante geen gelykenisse meer hadde, sy aaten ook niets meer, maar veranderde allenskens in levertervige Poppetjens, waar uit den 12. April 1701. zulke schoone bruine Uilen voortquaam, als boven een vliegende vertoond word, eenige dagen daar na quam een andere te voorschein, die veel donkerder was, ook anders gevlaakt als de voorgaande, gelyk boven op de steel zittend te zien is.

Het zal niet noodig zyn van dit gewas veel by te voegen, dewyl iver een in Europa genoegzaam bekend is, wat de Vygeboom, en wat des zelfs vruchten zyn, welkers byzondere zoorte nochtans zeer veel zyn, die van den andere meest door der zelve onderscheidene vruchten zyn verscheidende, als te zien is in de *institutions rei herbaria* van *Tournefort* op het 262. en 263. blad.

W*In-druiven* wassen ongemeen weeldig in Surinaamen, te weten blauwe, groene en witte, wanneer men de rancken affnyd en legt die in de aarde, zo kan men na zes maanden rype vruchten daar af genieten, en zo men alle maanden zo doet zo heeft men het geheele jaar Wyn-druiven; het is te beklagen dat men geen menschen daar vind, die lust hebben omse te cultiveren, men zoude niet behoeven Wyn naar Surinaamen te brengen, maar men zouden die van daar naar Holland kunnen overbrengen, alzofte veelmaal des Jaars konde ingcooft werden.

Op de Wyn-ranken vond ik den 26. Augusti diergelyke Rupsen, als alhier een ver-
toond word, etende des zelfs loof, sy waren bruin en met een schoon wit verciert, waren ras en veel van eten, welkers excrementen veel en groot waren, sy hadde een swarte vlak op haar achterste lid, in welkers midden een wit velletjen was, blinkende als cristal, en zo menigmaal sy afem haalde, ging het op ende neder, d'Heer Leuwenhoek meend oogen aan de Rupsen geobserveert te hebben, maar ik heb geen kunnen ontdekken, hoewel ik zeer groot Rupsen gehad heb, ziet gemelden Auteurs messive 146. Pagina 430. tot 452. den 26. Augusti 1700. rolde een van deze Rups, de Wyn-bladen aardig te zamen, daar in is hy tot een Poppetjen verandert, uit welke den 15. September een schoone groene Uil voortquaam, hebbende de achterste vleugels met blauw en roode colcuren vermengt.

Het zal niet noodig zyn van deze druiven iets en merder onderscheidene soorten gequeekt werden by te voegen, dewyl die beter in Europa bekend zyn, dan in America.

DE XXXV. AFBEELDING.

DEzen hier voor gestelden tak is van een wilde boom, zyne vruchten hangen aan malkanderen als de knoopjes aan de Roomse rosekranfen, des zelfs blocifel is den Perzike blocifel zeer gelyk van de verve, de vruchten zyn groen, zeven acht aan malkanderen hangende.

Op dezen boom vond ik de eerste van diegelyke Rupsen, als hier op deze plant vertoond word, roodachtig en met bruine vlakken vereierd. Naderhand vond ik een zeer groote menigte op een hoogen Cocos boom, (deze Cocos boom van andere beschreven en geschildert, en te groot in dit werk heb niet mogen hier in voegen) op dezen Boom hadden deze Rupsen een zak gemaakt of gesponnen, die by na een halve elle lang, okerverf, dicht, en sterk te zamengeweven was, in dezelve ware een ontelbare menigte zo Rupsen, als vellen van veranderde Rupsen, dezen zak nam ik mede na myn huis en hong hem aan een blad van deze boom om haar bedryf te observeren, en vond dat sy overdag sig in den zak verborgen, des avonds daar uit gingen om hare spys te zoeken, deze zak hadde sy zeer dicht by de vruchten aan het blad gehangen, in het begin van April veranderden sy sig in Poppetjes sig hangende aan en ontrent deze boomen, de Poppetjes zyn sierlyk gecoleurd, den 14. 15. en 16. April kwamen geele Cappellen met bruine vlakke daar uit te voorschein. Nog vond ik op deze Boom, zulke kleine hairigge en bruine Rupsen, etende des zelfs bladen, den 9. en 10. April hebben sy sig ingesponnen, en den 23. April kwamen zulke doorluchtige Cappelletjes daar uit, die met swarte vlakken vereierd waren, gelyk een onder aan de plant vliegend vertoond word.

Dit gewas heb ik tot noch toe by niemant dan myns oordeels genaamt kan worden Coronilla Americana beschreven en afgebeeld gevonden, het welken *Coronilla americana arborecens, floribus dilute rubescentibus.*

D E XXXVI. A F B E E L D I N G.

DEze plant heb ik in het Bos gevonden, en alzo men daar wegens de hitte geen plant affcheiden kan of fy verwelkt ten eersten, zo heb ik de zelve door mynen Indiaan, met de wortel laten uitgraven en na huis dragen, en planten die in myn tuin, fy heeft een heel witte wortel, gelykt anders na den Tabak, fy brengt een witte bloem, als een bloem van de Tuberoos, deze afgevallen zynde, bloeide fy na zes Maanden wederom, haar naam en eigenschap is in Surinaame onbekent, de menschen hebben aldaar ook geen lust iets diergelyks te onderzoeken, ja fy bespottede my, dat ik iets anders in het land ging opzoeken als zuiker, daardog wel meer dinge in het Bos (myns oordeels) te vinden waren, indien het zelve doorgaanbaar was, want het Bos is zo digt met distelen en doornen bewassén, dat ik myne Slaven voor my heenen most zenden met bylen in de hand om voor mycen opening te hakken, om eenigzins door te geraken, dat dog zeer beswaarlyk viel.

Deze bruine met wit en swarte vlakken vercierte Rups vond ik etende deze bladen, den 14. April 1701. is fy in een Poppetjen verandert, daar uit den 26. dito een bruin en witte Cappelle voortquaam met 4. oranje geel vlakke op den achterste vleugels verzien.

Noch waren op deze plant witte beesjes, nadragende haar oude huid aan het achter lyf, etende groene luizen die Goedaart in het eerste deel op het 90. blad beschryft, en die op deze plant waren, den eersten April maakten fy een gespinst, uit het welke tien dagen daar na deze houtverwige vliegen voorkwamen.

DE XXXVII. A F B E E L D I N G.

DEZE plant word in Surinaame *Okkerum* anders *Althea* genaamt , is by de kenders der planten genoeg bekend. Slaven in America kookten en eeten de vrucht, sy wafte hooger als een man, heeft tweederley bloemen geelachtig wit, en roose couleur, als men de vrucht opfneit zo komt daar een taje slym uit als een draat.

Het Rupske, op deze plant kruipende, eet deze bladen, den 12. Juny 1700. heeft het sig ingesponnen, is tot een lever-coleur Poppetjen geworden, gelyk een nevens de vrucht legt, den 23. dito is een roodachtig Uilken daar uit voortgekomen.

Op het onderste groene blad, legt een wit beesje met swarte vlakken, sig op deze plant houdende, den eersten Maart is daar een vliegend beesjen uitgekomen, het welke op het minste aanraken weg sprong.

Dit gewas is de Ketmia Brasiliensis, folio ficutus, fructu Pyramidato, fulcato van Tournesfort in zyn institutiones rei herbariae, en werd in het eerste deel van den Amsterdamsche hof afgebeeld door myn Oom Joan Commelin beschreven met de naam van Alcea Americana annua, flore albo, maximo, fructu pyramidali, fulcato, als ook by Markgraaf in zyn Historia rerum naturalium Brasiliae, met de naam van Quingombo Lusitanis Congensibus & Angolenibus Quiflobo.

D E XXXVIII. A F B E E L D I N G.

DEze plant heb ik tot Surinaame in het wild gevonden, waſt acht voeten hoog, heeft kleine donker roode bloeiſels, het zaad-huiſje werd in drie gedeelt, in elke verdeeling is een zaad, die in 't begin groen daar na bruin is, de groene bladen zyn rondom bezet met kleine groene vezeltjens, waar van elk een klein knopje heeft, worden tot Purgatien en Clifteren gebruikt, men kookte ook, en geeft het water te drinken aan de gene die den *Beljak* (een zekere landziekte) hebben.

Deze groote groene Rups, heeft de bladen van deze plant gegeten desgelyken ook de bladen van den Suurfak no. 14. beſchreeven, ſy was zeer ſtark en gulzig van eeten, hadde dog zo weinig afgang of Excrementen als de kleinſte Rupsen, als men haar aanraakte, floeg ſy ſtark van ſig, den 23. Juny is ſy ſtil blyven leggen, heeft ſig vervelt, waar van het afgelegde vel op het blad legt, na hare vervellinge was ſy niet zo groen meer, maar was wat uit den rooden, des anderen daags veranderden ſy in een leververvige Poppetjens, die een ſnyt van buiten hadden, gelyk onder op de ſteel legt, dit Poppetje was zeer onruſtig, alzo dat ſy ſig geſtaadig omsmeect, 't welk wel een quartier uur duurde, den 20. Auguſti 1700. kwam een groote Uil daar uit, die zes oranjen geele vlakken op het lyf had, welkers 4. vleugels en 6. voeten ſwart en curicus geſtippelt waaren, des zelfs langen ſnuit is te zamen geſtelt uit twee geutjes, die dit zoort van Uilen tegen elkander voegen, en maaken die als een pypken, waar mede ſy de honig uit de bloemen zuigen, en als ſy gezogen hebben rollen ſy dien ſnuit zo klein en rond te zamen, ſtoppen hem onder het hoofd, tuſſchen de oogen, dat men hem qualyk vinden kan., ſy zyn zeer ſtark, en qualyk ter dood te brengen, leggen een menigte van witte eyertjens.

Het bovenſte kleinſte Rupsken, heb ik met dit kruid ook gevoed, en is den 6. May tot een Poppetje verandert, gelyk een boven op de ſteel legt, hier uit is den 20. dito een gout geel Cappelletjen, met een ſwarten rand omvat, voortgekoomen.

Dit gewas is de Ricinus Americanus perennis, [zyn inſtitutiones gebracht onder een ander geſlacht floribus purpuraſcentibus, Staphidis agriz foliis] en Ricinoides Staphifagriz folio, genaamt, Ca- in het eerſte deel van den Amſterdaſche boſ be- [ſparus Bauhinus noemt het Ricinus Americanus fo- ſchreeven, en werd met recht door Tournefort in] lio Staphifagriz, en Pona folio ficus.

DE XXXIX. A F B E E L D I N G.

DEze plant is tot Surinaame in myn tuin gewassen , zonder dat my Imand de naam of eigenschap konde aanwyzen , sy waft ruim een elle hoog , draagt kleine geele bloemtjes.

Op deze plant heb ik groote Rupsen gevonden etende des zelfs bladen , sy zyn groen met witte , roode en swarte vlakken verciert , omtrent aan het einde van May hebben sy haar zelve in een dun gespinst ingesponnen , gelyk ik een op de steel gelegd heb , en zyn tot bruine leververwige Poppetjes geworden , waar uit 20. Juny maar deze eenige Modde of Uilken voortgekoomen is , alle de andere waren gestorven ; het Uilke is grauw met swarte en witte vlakken geteekent.

DE XL. A F B E E L D I N G.

DEZE Boomen waar van ik hier een tak voorstel is tweederlei, de eene vruchtbaar de andere onvruchtbaar, deze laatste soort brengt alleen bloeifels voort, die zeer sierlyk van aanzien zyn, word het Mannetje genaamt, en hangt altyt vol bloemtrossen; deze die ik hier vertoone is het Wyfken, die brengt uit de stam kleine witte bloeifels, uit welke de vrucht komt, de vruchte zyn zeer ongelyk, de eene ovaal, d'ander rond, groote en kleine, als men daar in snyd vloeit een witte melk daar uit, is van binnen vol swarte zaaden, sy hebben een aangenaamen smaak, en smelten in de mond, wanneer sy ryp zyn, zyn sy geel, wanneer ze half ryp zyn en gekookt, smaaken sy als de beste raapen, men kookt ze ook alleen in water, die dan gesneden gegeten werden, den stam is week als een koolstronk, hol van binnen, word gebruikt tot geuten op de daaken om het regen water te vangen, hy waft in korten hoog op, recht van stam en sierlyk aan te zien, maar vergaat ook ras, de bladen wassen boven op uit de stam, sig vertoonende als een kroone, zeer sierlyk uitgebreit, en word daar in het land *Papay-boom* genaamt.

Op den top van deze hoogen boomen, vond ik veel witte Rupfen, en alzo hy hoog en hol is, is hy niet te beklimmen ik liet hem dan afhouden, om de Rupfen te krygen, ik spysde haar met de bladen dezès Booms, tot den 10. Juny 1700. wanneer sy sig insponnen, wierden tot leververwige Poppetjes, als op den steel der vrucht te zien is, den derden July kwamen zulke Uilkens daar uit, als op de vrucht een zittende te zien is.

Noch vond ik op den top dezès Booms geelen Rupfen met leververwige streepen, die ik met deze bladen onderhouden heb, die den 6. April vast gemaakt en in Poppetjes verandert zyn, uit welke den 20. April zulke witte Cappellen voortkwamen, als boven een vliegende vertoond word.

Deze twee boomen Manneke en Wyfke werden zeer schoon afgebeeld en beschreeven in het eerste deel van den hortus Malabaricus; welzjn de naam van deze boomen, die alle in myn flora Malab-

rica onder de naamen van Pepo arborecens & Papaja orientalis Columna, en Pepo arborecens mas seu sterilis Paradisi Bat. Prodrom: te vinden zyn.

DE XLI. A F B E E L D I N G.

DEze roode wortel *Battates* genaamt , is wat lichter als in Europa de Bietwortels , men beryd die ook als de Bietwortels , men stooffe ook by vleesch , haar smaak gelyk zeer aan de Castanien , zyn weeker en noch lieflyker als de zelve , wassen en vermeerderen sig schielyk , also dat van een wortel in korte tyd een heel velt vol word , sy loopen op als de *Winde* waarom die ook om dit Ried omgelyd heb , (welk Ried ook daar in 't land omtrent de wateren waft , en heeft rood-achtige geele bloemen) de *Battates* bloemen zyn blaeuw , als een tak op de aarde raakt , maakt hy weder wortel , en vermeerdert sig also door wortel , ranken en zaaden.

Den Rups op het ried-blad kruipende , at beide deze kruiden , was gans vierkantig , geelachtig groen , met roode ronde knoopjes bezet , hare klauwen en voetjes laagen in een dun doorsigtig velletjen , het welk over het geheele onderlyf heenen ging , in 't gaan zag men geen voeten , maar kleefde overal aan met dit velletjen als een slak , den 22. July heeft sy haar zelve een okerverwig gespinnt gemaakt , waar uit den 23. Augusti een zodanig vligend dier uit quam , bruin en met gout geele streepen vercierd , als boven vliegend vertoond werd.

Het kleine groene Rupsken (gelyk als twee op den steel en blad kruipen) heeft deze *Battates* bladen gegeten , ik heb diergelyke ook op de *Comcommers* gevonden , sy waren zeer ras , om achterwaarts en voorwaarts te loopen , ten laatsten wierden sy rooferood , maakten een dun wit gespinnt , daar in sy den 24. Augusti tot *Poppetjes* wierden , den 29, 30, 31. Augusti quamen tweederlei *Cappelletjes* daar uit wit en geel , met bruine randen , gelyk hier een zittende en vliegende vertoond word.

*Dit ried , dat hier afgebeeld werd , is de Canna-
nacus flore Coccineo splendente Tournefortii in-
stitutiones rei herbariae , en de Canna indica flore
fulgenti Cocco splendente Herm. Catal. de Win-
de , die sig om dit ried omwind , is de Kappa-
kelengu in de hortus Malabaricus , en de Batatas
of te Camotes Hispanorum onder deze naam van
Clusius beschreeven , veel naamen , met welke deze
Winde van verscheide Auteurs werd voorgesteld ,
werde by een gevoegt in myn flora Malabarica on-
der de naam van Convolvulus indicus , radice
tuberosa eduli , cortice rubro , Batatas dictus
Parad. Bat. Prod. tot noch toe heeft echter nie-
mant , dat my bekend is , de bloemen van dit ge-
wasch afgebeeld , dan alleen den Auteur van dit Werk ,*

*alhoewel Piso in sijn Historia Naturalis geschreeven
heeft , dat de soorte van Batata een bloem voort-
brachten , als die der Winden ; Clusius heeft nimmer
konnen te wecten koomen welk bloem ofte vrucht dit
gewasch voortbracht ; Marggravius ontkend dit ge-
wasch een van die beide voort te brengen , zoo dat
men uit de afbeelding , die hier vertoond werd ,
klaarlijk kan zien , dat het met recht van verscheide
Auteurs onder de soorte van Winde geplaatst is :
Hernandes in sijn Historia Mexicana verbeelt in een
mede soorte , die hy Cacamotic Tlanouquiloni seu
Batata Purgativa noemt , bloemen die de bloemen der
Winde gelyk is. Welke Batata Purgativa ook zodanige
bloemen van Piso en Marggravius werden toe-
geschreeven.*

D E XLII. A F B E E L D I N G.

DE *Muscus Bloem* waft aan een Plant omtrent acht voeten hoog, de bloem is licht geel, heeft gansch geen reuk, als dezelve afgevallen is, dan groeit daar een groot zaad-huisken uit, van binnen vol bruine zaadjes, die een zeer starken muscus reuk hebben. De Maagden rygen dezelve aan zyde draaden, en bindcnze om de armen om zich daar mede op hare wyze te verciereu, de bladen gebruiken sy om de jonge caleoens mede vet te maken.

Op deze Plant vond ik een soort van groene Rupsen met swarte streepen, die deze bladen tot hare spyze namen, gelyk boven op de knop een zit. Den 20. Maart zyn sy tot bruine Poppetjens geworden, gelyk'er een naaft de Rups legt. Den 2. April quamen witte uiltjes daar uit, als boven een vliegt.

Op het zelve kruid, vond ik, in July daar aan, een ander soort van Rupsen, die ook wel op de Guajaves N°. 19. gezien hadden, zynde swart met geele streepen, het hoofd en steert rood. Den 10. July hebben sy haar zelveu een dun gespinst gemaakt, en zyn daar in tot een Poppetjen geworden. Den 26. July quam een blaauwachtig gestreep Cappelletjen daar uit, als onder aan de Plant te zien is.

Dit gewasch, hier beschreven, is van verschei- ten van Alcea werden opgetelt, zynde onder die de Auteurs beschreven, afgebeeld, en met namen alle, myns oordeels, de bequaamste benaminge van bezigtigt, gelyk deze verscheide namen, by den an- de Heer Tournefort, die dit voorstelt met de naam deren gevoegt in de Flora Malatica onder de soor- van Ketmia Aegyptiaca semine Moschato.

DE XLIII. AFBEELDING.

Is een tak van een zeer hoogten Boom in het wilde wassende, zijne bladen zyn hard en styf, aan de steelen van het hout wast een ruigte met ronde hoorntjes, datze in de Medicyne tegen de qualen van de Longe gebruiken. Dezen Boom word *Marmelade-Doosies-Boom* genaamt, van wegen sijn vrucht die hy voortbrengt; deze vrucht is van buiten ruig en hairig, eerst grœn, daar na houd geel en hard: men snyd die in het midden door, en eet het binnenste, dat met de Europeïsche Mispelen veel overeenkomst heeft, in smaak, couleur en zaaden, en de schille is als een doos, waarom sy *Marmelade-doois* genaamt word.

Op dezen Boom vond ik een foort van Rupsen, die ruige steekels op het lyf had, aan welkers uit-einde ietwes als een sterntjen aan vast zat, doorgaans swart, hy nuttigde dit harde loof. Den 3. April is hy in een Poppetjen verandert, na dat zig aan het hout van deze Boom had vast gemaakt; en is den 18. April een schoon Cappelle daar uit voortgekoomen, die men in Holland *Pagie de la Reine* noemt.

Deze Boom heeft veel overeenkomst met die labarica, onder den naam van Pomifera Indica Tinboom, die in de Hortus Malabaricus onder de Storia Janipaba dicta Raji Historica: het onderscheid naam van Panitsjika-Maram, als ook met den naam schynt alleen te zyn in de Bloemkelt, die de vrucht van Janipaba van Piso beschreven is, die met veel in de Hortus Malabaricus ondersteunt. andere naamen werd voorgesteld in de Flora Ma-

DE XLIV. A F B E E L D I N G.

R *Ocu* is een groote Boom , brengt roodachtige bloeifel , gelyk in Europa de Appelboomen , als de bloeifel afgevallen is , komt een zaad-huis , dat langwerpig rond , en stekelachtig is als de Castaniën , daar in leggen zeer schoone roode zaaden , deze leggen de Indianen in water te weiken , dan weekt de roode verf daar af , en zakt op de grond , daar na gieten fy het water allenskens af , en droogen de verf , het geen op de grond legt , daar fy alderlei figuren op haare naakte huid mede schilderen , het geen haar cieraat is.

Onder op de steel kruipende bruine Rupsē , met geel streepen en roode hairen , eet deeze groene bladen ; den vierden April is fy my verandert en tot een hard en hairig Poppetjen geworden , uit het welke den 6. May zulke donker groene Uilkens voortquamen.

Noch vond ik op dezen Boom bruine Rupsen , als boven op het blad eenen legt , nuttigde deze bladen ; den 26. Maart zyn fy ingesponnen en tot een Poppetjen geworden , als een tusschen de bladen legt : den 10. April quam daar uit een zulke grauwe Uil , gelyk boven een zittend veritoond word.

Deeze Boom is de Urucu by de Hr: Pisi beschreven , en onder de naam van Orleans vel orellana folliculis Lappaccis Hermani werd sy ook in het eerste Deel van den Amsterdamsche Hof beschreeven , alwaar noch andere benaaminge van deeze Boom gevonden worden. D'Heer Townesfort heeft deeze Boom , als een nieuw Geslacht nevens de twee soorten van Cortusa Americana , voor gestelt onder de naam van Mitella , dewyl de vrucht van deeze Boom , gelyk als die van de twee soorten van Cortusa Americana , ryp zynde , open spleiten , en alsdan een kleine Myter ofte Bisschops Mus verbeelden , en noemt dierhalve deeze Boom in sijn Institutiones rei herbariae Mitella Americana , Maxima , Tinctoria.

D E XLV. A F B E E L D I N G.

DEZE *Flos Pavonis*, is een plant negen voeten hoog, draagt geel en roode bloemen; het zaad word gebruikt voor Vrouwen die in baarens-nood zyn, om den arbeid voort te zetten. De Indianen, die niet wel gehandeld worden, als ze by de Hollanders in dienst zyn, dryven daar mede haare kinders af, niet willende dat haare kinders Slaven zyn, gelyk als zy. De swarte Slavinnen van Guinea en Angola, moeten al heel heufluk getraecteert werden, of sy begeeren geen kinders in dezen haren slaaffen staat, krygen ook geen, ja sy brengen haar zelven by wylen om het leven, wegens het gewoonlyke harde tractement dat men haar aandoet, want sy zyn van gevoelen, dat sy in haar Land van haare vrienden in een vreijen staat wederom herbooren zullen werden, gelyk sy my uit haar eigen mond onderrecht hebben.

De Rupsen, die zig onthouden op deze plant, zyn licht zee-groen, eeten deszelfs groene bladen. Den 22. January 1700. hebben sy haar zelver neder gelegd, en zyn tot bruine Poppetjes geworden; den 16. February quamen graauwe Motten of Uilkens daar uit, zuigende met haren snuit de Honig uit de Bloemen: gelyk boven een vliegend vertoond word.

Deze Boom werd in het sesde Deel van de Hortus Malabaricus, onder de naam van Tjetti-Mandaru, afgebeeld en beschreeven; met verscheide andere benaamingen werd sy ook by andere voorgesteld, die alle in de Flora Malabarica onder de voornaam van Crista Pavonis coronilla folio prima, &c. te vinden zyn: en dewyl Tournefort bevond dat dit gewasch onder geen geslacht tot noch toe bekend konde gebracht worden, heeft een nieuw geslacht daar van gemaakt, en onder de naam van Poinciana flore pulcherrimo voorgesteld.

D E XLVI. A F B E E L D I N G.

W Elriekende *Jasmin*, waft in Surinaame in het wilde door malkander, als de Heggen in Europa, gevende zulken starken reuk van sig, dat men se van verre rieken kan. Onder deze ruigtens onthouden haar ordinaris een menigte van Hagediffen, Leguanen en Slangen, daarom heb ik hier een schoone en raare Slangge bygevoegt, die ik onder de Hegge aan den voet van deze planten gevangen heb; welke Slangen een zelfsame manier hebben om sig te zamen te rollen, en haar hoofd in haere eigen kringen te verbergen.

Deze groene Rupsē nuttigde deze Jasmyn-bladen, desgelyks de bladen van N°. 13. en N°. 14. Den 12. February is sy in een schoon gestreept bruin en swart Poppetje verandert, die, als men se aanraakte, sig langen tyd omdraiden, waar uit den 16. Maart een graauw Uilke voortquam, welkers inwendige vleugels geel waren.

Dit gewasch is de Pitsjegam-Mulla in het zesde | *Flora Malabarica onder de naam van Jasminum*
Deel van de Hortus Malabaricus beschreeven; | *humilius magno flore B. Pin. te vinden zyn.*
welkers naamen by den anderen gevoegt, in myn |

D E XLVII. A F B E E L D I N G.

W At ik Fol. 34. van de *Roodc Wyn-Druyven* gezegt heb, is het zelve wat hier van de Witte zoude konnen gezegt werden, die even zo weeldig op Suriname wassen als de Roodc.

Anno 1700. in de May, vond ik op deze Wyngaardbladen eenige groote groene Rupsen, als boven op de steel vertoond is. Deze zyn zeer stark van eeten, den 15. May bleefze stil leggen en veranderde hare verf, wat hellende na den bruinen, dry dagen daar na is se tot een Poppetjen geworden, waar uit den 3. Juny een schoone Uil voortquam, groen en rood met ligte leverwige streepen, haar snuit en hoornjes waren gout geel, de Mannetjes waren schoonder als de Wyfjes, gelyk alhier een vliegend vertoont is.

Deze onderste Rups nuttigde insgelyks deze bladen, als hy sig uitrekte was hy zo lang als de bovenste, maar als men hem aanraakte, kromp hy in een, als deze onder op de steel leggende vertoond, latende een schuim uit den mond gaan. Om trent halve May 1700. vervelde sy, en wierd tot een bruin Poppetjen, als onder op den steel legt, den 6. Juny quam een zulke schoone graauwe Uil met bruine vlakken en witte streepen daar uit, de voetjes waren wit, de snuit gout geel. Ik heb deze beide veranderinge op een blad gemaakt, dewyl se eenderlei spyze aten.

D E XLVIII. A F B E E L D I N G.

T *Abrouba* is een groene vrucht, van de Indianen alzo geheeten, waft op hoogte boomen in 't wilde, draagt kleine witachtige groene bloeifels, welke van de Apen gegeten word, als deze bloeifel afvalt, vertoond zig een rond gespleeten knopjen, waar uit allenskens de vrucht voortkomt, van binnen vol zaad, als de Vygen, doch witachtig. Hier uit persen de Indianen het zap, en zetten dat in de Zonne, zo word het swart, waar mede sy haar naakte lyf met alderlei figuren beschilderen, deze vercieringe blyft haar maar negen dagen by, voor die tyd kan ze met geen zeep uitgewasschen werden, de vrucht houden se voor venynig, als men in het houd van dezen boom snyd, loopt een zap als Melk daar uit, met dit zap sineeren de Indianen haar hoofd als haar dat zeer jeukt, want loopende blood hoofts, zo schieten zekere soort van vliegende kleine beesjes haar zaad uit, het welk haar op het hoofd vallende, wassen daar Wormtjes van, die haar groote jeukte veroorzaaken, die ze met deze zap dooden en verdryven.

De Rups, die op de vrucht kruipt, is geel swart, en gelykt een Kleebeefsem, en eet deze bladen. Ontrent den 3. Augusty maakte sy een houtverwig gespinst, daar in wierd sy tot een grooten swarten en met geele ringen vercierde Beye, welke den 15. Augusty voortquam.

Den boven vliegenden grooten *Torren* heb ik hier by gedaan, om het blad te vervullen.

De witachtige Worm, die hier in het midden op het groene blad kruipt, word den *Palmyt Worm* genaamt, wyl hy sijn voetsel op den *Palmyt Boom* heeft; ik zet hem hier op, wyl den *Palmyt Boom* niet konde schilderen, dewyl sijne gespletene bladen zeer groot zyn, den stam is kort en week, de bladen schieten van onder opwaerts, het een hooger als het ander, en alzo rondom tot boven toe, en zeggen de luiden aldaar, dat hy 50. Jaar groeit tot dat hy sijn volmaaktheit heeft, dan houwen se af, waar de bladen haar begin neemen, den stam, omtrent een mans lengte, houwen ze ook af, namentlyk zo verre als hy week is, dezen stam kookt men als Bloenkool, smaakt beter als Artischokke-stoelen, in den stonk dezes Booms wassen Wormen in ontelbaare menigte, in het begin zo klein als de Maiden van de Kaas, daar na worden sy als hier een vertoond word, sy eeten het merg dezes Booms. Deze Wormen leggen se op koolen en braden se, en houden se voor een zeer delicate spys, van deze Wormen komen zulke swarte *Torren*, als hier een vertoond word, van de Indianen genaamt *De Moeder der Palmyt-Wormen*.

D E X L I X . A F B E E L D I N G .

DEn *Granaat-Boom*, in alle Landen genoegzaam bekend, waft ook tot Surinaame, ik vond op de zelve een foort van Torren, traag en langzaam van aart, en gemaklyk om te vangen, deze Torren hebben van vooren onder 't hooft een langen snuit, die sy in de bloemen steeken, om den Honigh daar door uit te zuigen, den 20. May leiden sy haar stil en onbeweeglyk neder, doen barste boven op haar ruggen de huid op, en quamen groene Vliegen daar uit, met doorzigtige vleugels, deze Vliegen vind men zeer veel op Surinaame, sy zyn zeer gaauw in het vliegen, zo dat ik uren lang loopen moest om een van dien te vangen, sy geven een geluid als een Lier van zig, dat men haar van verre kan hooren zingen, waarom men se ook den Lierman noemt, sy hadde nog den zelve snuit als de voorgaande Torren, zynde uit de snuit de voeten, oogen en het geheel lichaam uitgekroopen, blyvende het vel leggen, in 't zelve postuur als of de Vliege daar noch in was. De Indianen hebben my verzeekert, dat uit deze Vliege de zogenaamde Lantarendragers voortkomen, gelyk hier Mannelje en Wyfje vliegende en zittende vertoond worden, haar hooft of mutse is by nacht lichtende als een lantaren, by daag was dezelve heel doorzichtig als een blaas, met roode verwige streepen en groen vermengt, uit deze blaas komt een helder schynfel by nacht als een keers, dat men een Courant daar by zoude leezen kunnen. Ik heb noch een zodanige Vliege by my, die op het punt van veranderinge is, hebbende noch in allen deelen de gestalte van de Vliege, behalven dat de blaas aan het hooft aangegroeit is, maar de vleugels zyn nog die van de Vliegen, welke Vliegen de moeder van de Lantarendragers genaamt word van de Indianen, gelyk se de eerste Torren de moeder dezer Vliegen noemen, onder op de Granaat-bloem zittende Vlieg vertoond hoe deze Vyervliegen of Liermans allenskens een Lantarendrager word. Men noemt haar zo om se te onderscheiden, hoewel de laatste zo wel als de eerste een geluid van een Lier maken, apparent met haar snuit die allen gemeen is, en haar in alle haare veranderingen byblyft, De Indianen brachten my op zeker tyd een groote menigte dezer Lantarendragers, (er ik wiste datse by nacht zulken glans van haar gaven) die ik in een groote houtedoos deed, des nachts maakten sy zulken geraas, dat wy met schrik ontwaakten en uit het bedde opsprongen, en een kerse opstaken, niet wetende wat in huis voor geraas was, haast wierden wy gewaar dat het in die doos was, die wy met verbaasheid openden, maar met meerder verbaasheid ter aarden smeeten, alzo in het openen der doos, als een vlamme vyers uit dezelve voortquam, ja zo menig beeft, zo menige vyervlamme quam daar uit, doch ons bedarende, zochten wy se weder by een, en waren zeer verwondert over den glans dezer beesjes.

In de negende Afbeelding is een tak van de Granaat-Boom met de enkele Bloem afgebeeld, hier werd de zelve, doch met een dubbele Bloem ver-

D E L. A F B E E L D I N G.

Witte Battattes, zyn wilde Aardvruchten, van de menschen worden se niet gegeten, sy brengen een schoone witte Bloem voort, gelyk hier te zien is.

Van diergelyke Rupse, als op de wortel kruipt, heb ik veele gehad, die my de Doofen doorbeeten en weg liepen. Den 4. April vond ik in myn tuin in het graven een holligheid, waar in eenige van deze Wormen by de Battattes-wortels lagen in een gerolt, waar van eene alreede de gestalte van deze schoone Goud-Torren hadde, andere geleecken wat minder daar na, alle waren se nog heel week en wit, die na eenige uren hard wierden, kreegen allenskens zulke schoone goud-groene verwe.

Den 6. Juny vond ik nog een ander soort van Wormen op deze wortelen, gelyk boven op den steel een te zien is, die is insgelyken in een gekrompen, gelyk heel boven op de plant te zien is, in het begin week en wit, en eenige uren in de lucht leggende, wierden se hard en swart, en veranderden allenskens in zulke Torren als boven een vliegt.

*Een andere soorte van Battattes is op de eenen-
veertigste Afbeelding afgebeeld en beschreeven, wel-
ke soorte van Battattes ik aldaar gezegt heb met veel
recht van verscheide Autouwen gebracht te zyn on-
der de soorten van Winden, deze die ons hier ver-
beeld werd, kan by de Winden niet geplaatst wer-
den, dewyl des zelfs bloem in veel deelen gespleeten
is en verders een trechter verbeeld, daar en tegen*

*zo verbeelden de Bloemen der Winden een kloesken,
welker vanden buitenwaards gemeenlyk omgeboogen
zyn; deze Battattes, die hier verbeeld werd, moet
dierhalve onder de soorten van Quamoclit gebracht
worden, en moet des zelfs naam, myns oordeels,
zyn Quamoclit Americana radice tuberosa, flo-
re albo, pulcherrimo.*

DE LI. A F B E E L D I N G.

DEzen Tak is van een grooten wilden Boom, welkers bloeifel lange witte draden heeft, fyne zaadhuisjens zyn lange gedraaide peulen, inhebbende swarte boonen met witte lymigheid omgeven, die men afzuigt van wegen syn aangename zoetigheid, daarom men se ook *Zoete-boontjes* noemt; het gebruik der boonen is onbekent, en de Indianen noemen die *Wycke-bockjes*.

Deze geele Rupsen eeten de bladen, fy hebben swarte voeten, en swarte steekels op den ruggen; Ik heb meer als honderd gehad, die alle gestorven zyn, dewyl de bladen van deze boom ten eerste hard worden en verdorren als fy afgebrooken zyn, en alsdan van de Rupsen niet konnen gegeten worden dog is my den 16. Juny 1700. een tot een Poppetjen geworden, (gelyk aan het einde der peulen een legt) aan het einde van Juny quam een schoope Cappelle daat uit, gelyk hier een vliegend en zittend vertoond word.

Deze boom is nergens, dat ik weet, beschreeven, ten kan onder geen bekend geslacht gevoegt worden.

DE LII. AFBEELDING.

Appels van China-Boomen, wassen in Surinaame zeer hoog, als de hoogste Appel-Boomen in Europa, de bladen zyn blinkende groen, de bloeifel wit, en sterk van reuk, de vrucht Oraniën-geel, en van zeer aangenamen smaak.

De Rupsen, die ik op deze Boomen vond, eetende des zelfs bladen, zyn groen met een geele streep over het lyf, op elk lid hebben se vier ronde Oraniën-geele Corallen, rondom met haitjes bezet; Den 18. February hebben se een okerverwig gespinst gemaakt, gelyk onder tusschen de steelen legt, den 11. Maart quamen se hoo- ne groote Uilen daar uit, hebbende op elken vleugel een plek als van Moseoviseh Glas, waren snel in 't vliegen, drie dagen daar na, leiden se tien witte Eijertjens.

Dezer Rupsen vind men veel, worden zo dik dat se rollen, komen driemaal in't Jaar, sy spinnen een starken draat, 't welk my tot die gedachten braecht, dat het goede zyde was, heb derhalven eenige vergadert en naar Holland gezonden, alwaar sy is goed bevonden; also dat indien iemand de moeite wilde nemen om deze Rupsen te vergaderen, die zoude goede Zyde en groot profyt kunnen te weege brengen.

Dit is de Aurantium Olyfiponenfe van Ferrarius | en de Malus Arantia Lusitanica Horti Reg. Paris.

DE LIIL. A F B E E L D I N G.

OP zekeren tyd begaf ik my wyt in de wildernis, en vond onder anderen een Boom, die de Inwoonders *Mispel-Boom* noemen, de Boom wast heel hoog, de vrucht heeft in het midden een wit gewas als een hert geformeert, met swarte zaadjes daar op, (het welke de lieden voor een Mispel eeten) onder de zelve zyn twee dikke bloed-roode, en achter de zelve nog vyf dikke groenachtige blaaden, lieflyk om aan te zien.

Hier vond ik deze geele Rups, die over haar heele lyfrooseverwige streepen hadde, haar hoofd was bruin, en op elk lid waren vier swarte steekels, de voeten waren ook rooseverwig, welke Rups ik mede naar huis nam, maar se veranderde wel haast in zulke lichte houtverwige Poppen, gelyk hier onder op het hout van dezen Boom legt, veertien dagen daar na, omtrent het einde van January 1700. quam deze aller schoonste Cappelle daar uit, gelykende als gepolyft Zilver, met het aller schoonste Ultramarjn overtrokken, groen en purper ja onbeschryfelyk schoon, welkers schoonheid met geen penceel na te maken is, de onderste zyde is bruin met groenagtige vlakken, op elken vleugel drie ronde kringen oraniën-geel, met swarte kringen omtrokken, en die wederom met groenagtige, de einden der vleugels zyn oraniën-geel met swart en witte streepen verciert.

De bladen van deze Boom gelyken niet qualyk na sferdamsche Hoff beschreeven, of het de zelve is kan de Mispilus Americana alni vel Coryli foliis fructu ik niet voor zeker zeggen, dewyl de beschryving hier Et mucaginosa albo in het eerste Deel van de Am- zeer weinig is.

DE LIV. A F B E E L D I N G.

DEze Plant, van de Indianen *Ballia* genaamt, waft in het Bos aan de kant der moraflige wateren, vier of vyf voeten hoog, heeft harde groene bladen als het riet, brengt een roode dikke bloeme, de kleine knopjes zyn wat subtiler.

De onderfte aan het blad hangende Rups is geel en swart, verciert met ftreepen, at deze bladen, den 14. Juny wierden fe tot leververwige Poppetjes, gelyk op het zelve blad legt, den 21. Juny quamen zulke graauwe swart-geftippelde Uiltjens daar uit, als aan het zelve onderfte blad te zien is.

De bovenfte geele Rups, met swarte ftreepen en bruin hoofd, at deze bladen tot den 2. April, wanneer fe haare huid aftrokke een gefpintf maakte, gelyk op het tweede blad legt, den 14. April quamen zulke okerverwige Uiltjes daar uit, als boven op de Plant te zien is.

Omtrent de zelve tyd, vond ik aan myn venfter een ovalen klomp kley, dezen deed ik open, en vond daar in vier verdeelde holligheden, daar in lagen witte Wormen met haare huiden, die fy afgelegd hadden nevens haar, gelyk onder op het blad twee leggen, den 3. May quamen daar zulke wilde Beijen of Wefpen uit, als ik hier vliegende vertoone, van diergelyke was ik tot Surinaame dagelyks gequelt, wanneer ik fchilderde, vloogen fe my om het hoofd, fy maakten een neft naaft myn zyde aan myn verf-kiftjen van kley als boven gemelt, zo rond als of het op de fchyf van de Potte-bakkers gedraait was, fttaande op een kleine voet, om dezen maakten fy een ander dekfel van kley, om het binnenfte van alle ongemak te befchermen, fy lieten een rond gat daar in oim in en uit te kruipen, daar na zag ik fe daaglyks kleine Rupsen in dragen, buiten twyffel tot fpyfe voor fig en haare jongen of Wormen, gelyk de Mieren ook doen, als my eindelyk dit gezelfchap laftig wierd, verbrak ik haar huis en verdreeffe, wanneer ik haar geheele toefstel zag.

Dit gewas is myns bedunkens de Lachryma jobimer: van de Heer Tournefort, in fyn Inftitutiones Americanae altiffima arundinis folio & facie Plu-ri Herbarie voorgeftelt.

DE LV. A F B E E L D I N G.

Indiaanse Peper of Piemont wast een halve man hoog, het blocifel is wit, in het midden violet, den stam groen en hard, de bladen gras-groen en weck, de vrucht in het begin groen, daar na sehoon rood; Ik zette hier vier soorten aan deze Plant, wyl de bladen en blocifel eenderlei zyn, behalven dat de een wat grooter of kleinder is, na den aart der vrucht. De vrucht is heet en scharp, de Indianen vryven se op haar brood als se eten, de Hollanders sneiden se klein en eeten se tot vleesch en visch, doen se ook in sausen en azyn, &c.

Op dezen Peper vond ik deze schoone groote Rups, die een rooden streep aan elke zyde over de langte des lyfs, en een witten streep over den ganschen rug had, op het achterste lid een rooseverwige hoorn, en op elk lid een geele vlak met roosenverw omtrokken, hy at niet alleen deze bladen, maar den Peper zelfs, den 22. January is hy tot een bruin Poppetje geworden, en den 16. February quam een zulke graauwe Uil daar uit, hebbende op elke zyde des lichaams vyf gout-geeie vlakken, sy vloog maar des nachts, maar des daags was se heel stil.

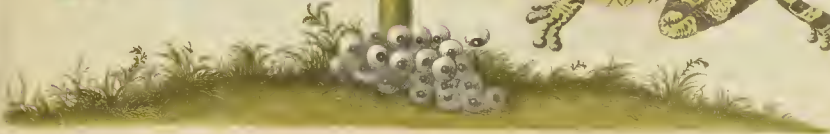
Dit gewas is de *Capficum* van *Dodonaus* en *Tournefort*, en *Piper Indicum* van *J. en C. Bauhinus*, welkers onderscheid meest in de vrucht bestaat, zynde het getal der zelve zeer veel die met haar naam voorgesteld werden in de *Institutiones* van *Herbarie* van *Tournefort*, en waar van veel levens-grootte werden afgebeeld in de *Hortus Eystetten-isis*.

DE LVI. AFBEELDING.

DE hier voorgestelde bloemen heb ik in staande wateren gevonden, bladen heb ik daar aan niet gezien, de steel was een elle lang, de bloemen op haar zelve leeken als *Violette-crocus*, elk bloemtje hadde een blaauw blad met een geele vlakke gelyk de *Irias* heeft.

In dit water vond ik dierkens, die de luiden aldaar *Water-Scorpioenen* noemen, den 10. May 1701. nam ik eenige op, daar van quam den 12. een zulk vliegend Bieft, gelyk boven by de Plant vliegt.

In dit water swommen veele *Kikvorschen*, hadden twee ooren aan het hoofd, waren groenachtig en bruin gewolkt, aan elke poot van de voeten was een bolletje, die de Natuur aan deze bieften, in deze morassige waters gegeven heeft, om over den zelve te kunnen henen gaan, sy leggen haar zaad aan den oever des waters: wanneer men se wil observeeren, zo doet men van dat zaad in een pot daar een sootjen in de grond legt, daar op legt men het zaad en vult het aan met water, het zaadje is een swart stipelke in witte slym leggende, van deze slym leefde dat swarte ongefomde stipelke, kreeg allenskens wat beweginge, omtrent acht dagen daar na krygen se staarten en swommen in het water, gelyk hier vyf boven de *Kikvorschen* te zien zyn, eenige dagen daar na krygen se oogen, nog wat laater krygen se voeten van achter, acht dagen daar na krygen se nog twee voeten van vooren, die haar uit de huid barsten, vier voeten hebbende, dan rot haar den staart af, en zyn also *Kikvorschen*, en loopen uit het water landwaarts in. Het water en gras-sootjes moeten van tyd tot tyd vernieuwt worden, moeten met broodkruimtjes in het water gevoed worden zo haast men beweginge bespeurt. Deze observatie heeft de Heer *Leuwenhoek* Fol. 113. a 126. *Missive* Anno 1699. den 25. September, 't welk alles met hem conform bevonden heb.

D E LVII. A F B E E L D I N G.

DEze *Guajaves* is een vrucht wat beter van smaak, als die ik N°. 19. voorgestelt heb, welke vrucht ook zo veel steentjes of zaaden niet in sig besluit.

Op dezen Boom vond ik een soort van groene Rupsen, met zes witte streepen op elken zy, en op elk lid een ronde swarte vlak, op het achterste lid een rood hoorntje, den 20. May 1700. hebben sig sommige nedergelegt, en aten in vier dagen niet meer, wanneer sy dan tot Popperjes geworden zyn, als een onder op den steel legt, den 14. Juny quam de eerste Uil daar uit, welkers vleugels graauw, swart en wit gemarmert waren, op haar lyf waren tien oraniën-geele vlakken, hadde een lange rood-achtige snuit, waar mede sy de bloemen uitsoogen, als alhier te zien is.

Op dezen Boom vond ik nog een soort van hairige Rupsen, gebruikende des zelfs loof tot haare spys, het hair van sommige was wit, en sommige geel, het vel van deze Rupsen onder de haren is als menschen vleesch, sy zyn zeer venynig, als men haar met de hand aanraakt, zo ontfteekt dezelve aanstonds, en men lyd groote smerte daar aan, gelyk ik ondervonden heb, in het midden des lichaams hebben se vier voeten en gaan dog op alle haare leden, sommige zyn in Maart, andere in de May ingesponnen, se wierpen haar hair af en maakten een gespinst daar af, gelyk een tusschen de bladen hangt, na tien à twaalf dagen quamen zulke slechte Vliegen daar uit, en hoewel dezer Rupsen veel gehad heb, is myn dog niets anders daar uit gekomen.

Dit gewas is de Malakka-Pela, in het derde Deel van de Hortus Malabaricus beschreeven en afgebeeld, het getal der naamen van dit gewas, is byna zo groot als het getal der Antouren die hebben beschreeven, deze naamen by den anderen gevoegt, zyn in myn Flora Malabarica, onder de naam van *Guajava rubra acida fructu rotundior* te vinden.

D E L V I I I . A F B E E L D I N G .

Hier vertoone ik een tak van een grooten Boom, die in het Bosch van America waft, in sijn zaadhuisjens zyn swartachtige Boontjes, waar van de Boomen den naam dragen van *Zoete Boonen-Boom*, om deze Boontjes legt een wit merg, dat zeer zoet en lieflyk is, in dit merg vond ik witte Maeden, gelyk op de opene Boon te zien is, deze wierden tot bruine Poppetjes, den 2. April, zynde tien dagen daar na, quamen zulke groene Vliegen daar uit, gelyk nevens de Maede te zien zyn.

De onderhangende groene Rups heb ik met de bladen van dezen *Boonen-Boom* gespyft, desgelyken met die bladen van Fol. 32, den 16. Juny 1700. is se in een groen Poppetje veranderd, waar uit na tien dagen een zulke Cappelle veranderde, gelyk boven op de Boone zit.

Op dezen Boom heb ik nog andere Rupsen in groote menigte gevonden, gelyk een boven op den steel kruipt, hy hadde geele hairen en swarte borfels, dit hair wierp hy af, kleefde het aan de doofen vast, en maakte een ovaal graauw gespinft daar van, gelyk op het groene blad te zien is, in dit gespinft veranderde hy in een Poppetjen, drie dagen daar na quamen uit allen die sig ingesponnen hadden zulke Vliegen, welkers vlegels bruin, en lichaamen met rood en groen, zilver en gout couleur gevlaakt waren.

DE LIX. A F B E E L D I N G.

IN het water tot Surinaame wast een foort van *Kerffe*, heeft dikke gladde zappige bladen, den steel is geelachtig groen, met ligt roode bloeifel, men gebruikt die als Spinage ook tot Slaa. By deze *Water-Kerffe* zal tot voleindinge van myn Werk der Insecten niet qualyk passen een *Water-Dier* of *Padde*, waar van het wyfken haare jongen op de rugge draagt, hebbende haar Baarmoeder langs den rugge heen, daar in se haar zaaden ontfangt en aanqueekt, deze tot haar rypheid gekomen zynde, werken haar zelve uit de huid, kruipende een na den anderen daar uit als uit een Ey; dit ziende smeet ik de oude in Brandewyn met haare overige jongens, die sommige met het hoofd, sommige half uit waren; Deze Padden worden daar van de Swarten gegeten, die se voor een zeer goede spys houden, sy zyn swartachtig bruin, de voorste pooten gelyken aan Kikvorschen-pooten, maar de achterste zyn als Eendenvoeten.

Ik heb ook laten hoorntjes uit de grond der Zec opvissen, om te zien wat voor beestjens daar in zitten mogten, ik heb dan zeer veel gehad, daar de beestjens nog levendig in zaten, ik heb verscheide met geweld daar uit getrokken, en bevonden dat se van vooren een foort van Kreeften waren, maar van achter waren se Slakken in het hoorntje ingedraait, des daags lagen se stil, maar des nachts maakten se een stil geluid met haare pooten, en waren zeer onrustig.

DE LX. AFBEELDING.

IN January 1701. begaf ik my in het bosch tot Surinaame om te zien of iets ontdekken konde, ik vond deze Bloem aan een Boom, die cierlyk rood was, van naam en eigenschap aan de Inwoonders des zelve Lands onbekend.

Hier vond ik een schoone groote roode Rups, die op elken lid drie blaauwe corallen, en op ieder coral een swarten pluim had, ik dachte hem met de bladen van dezen Boom te spyfen, maar hy heeft sig ten eersten ingesponnen, en is tot zulk een raare Poppetjen geworden, zo dat ik niet zeeker weet of ik sijne rechte spyse heb gevonden of niet; Den 14. January quam een zulke schoone Cappelle daar uit; sijn achterste vleugels zyn van binnen schoon blaauw, de voorste bruin met een witten streep daar door heen, met wat blaauw, gelyk hier vliegend verbeeld word, de buitenste vleugels hebben drie ronde boogen met swart, geel en bruin, en zeer schoon gevlamt, gelyk hier zittend verbeeld word, in Holland word hy de *Groote Atlas* genaamt.

Wilde Wespe of *Maribonse* van de Inwoonders genaamt werden op Surinaame overal gevonden, zelfs in de huizen en in het veld, zyn bruinachtig van couleur, se steeken de menschen en beesten die haar naderen, en haar in haar doen verstooren, sy maaken huiskens als in Europa van allerlei aardige fabryk, waardig om te beschouwen, men ziet daar in merkteekenen van voorsigtigheid, hoe sy tegens regen en wind gebouwt zyn, om haar zaad in zekerheid te leggen, uit dit zaad komt eerst een witten Worm, gelyk een onder de Rups legt, deze veranderd allenskens in zulke foort van wilde Beijen, die een plage des zelve Lands zyn.

DE LXI. AFBEELDING.

VAn dit gewas *Guaiava Alba-dulcis* ziet hier vooren op Fol. 19. alwaar het omstandigh is befehreeven, en is op de Plaat 19 mede met zijn Vrucht verbeeldt: De Rups, dewelke daar op aaft, is den 24 February in een popje verandert, en den 2 Maart is uyt het zelfde voortgekomen een Uyltje, zijnde wit van grondt met geelachtige bruyne vlakken. Den Rups is de Kop, en vervolgens het Lijf boven op zwart afloopende tot wit, en vervolgens tot sehoon geel, en heeft achter op zijn lijf zwarte doorn-haaren, en naar onderen en vooren schoone geelen. Het popje is donker bruyne met zwarte haaren, en 't hooft, 't geen kaal is, is omtrokken met een roode en witte kring.

Deeze groote Rups, mede op dezelve Boom gevonden, is vuyl bruyne van Couleur, van 't hooft tot de staart met een zwarte streep, en verder het Lighaam met zwarte kringen, en naar onderen aan het lijf met witte stippelen, het Hooft en Staart purperachtigh. Van deeze Rupsen werden'er veelen gevonden, want ik wel 50 stuks daar van gehad hebben. Deeze is den 30 Augustus in een popje verandert, zijnde licht bruyne met donkere bruyne streepen en vlakken. Den 16 September daar aan volgende quam deeze groote Uyl daar uyt, hebbende over 't lijf een witte streep met vier zwarte vlakjes daar op: Verders zijn daar ter wederzijden vier sehuyne zwarte, en vier diergelijke witte banden of vlakken. De bove vleugels zijn vuylbruyne en wit gevlaakt, en de onderste boven geel, en naar onderen vuyl bruyne.

DE LXII. A F B E E L D I N G.

DIt gewas is een Tak van een *Papay-boom*, met zyn Bloem of Bloeyfel, zynde heel schoon wit, en van binnen gout geel. Ziet zyne Befeuyving hier voor op fol. 40. De bovenste Rups is op dezelve gevonden, ende is groen en geelachtigh, Hebbende op 't lit achter het hoofd een bruyn root oogje, en een witte ronde vlak, en ter zyden het zelve twee rondachtige vlakjes, loopende puntigh om het voornoemde oog. Deeze Rups is ongemeen sterk in 't loopen, en, wanneer men die wil aangrypen, slaat en verweert hy zig met een groote kragt. Hy is in een popje, zynde gloejend bruyn met zwarte banden omtogen, den 16 May verandert, en den 19 Juny daar aan volgende quam dezee Brummer-uyl te voorfehyn, zynde bont gevlaakt en gestreept met veelderly Colcuren, door een gemengelt.

De onderste, mede op dezelve Boom gevonden, is ongemeen groot; boven op het lyf bruyn gemarmert, loopende naar het onderlyf gemarmert wit, en heeft ten wederzyde zes Kepers, of kromme haakjes heel wit; boven zyn hoofd een zwart schilt, en op het zelve twee volmaakte kruysjes, blinkende als diamanten. Den 12 May is hy tot een geel oranjenachtigh popje geworden, en den 12 Juny quam dezee Brummer-uyl daar uyt, hebbende aan 't hoofd twee groote uytspuyende oogen, op den rugh een witte bandt met zwarte dwarsstreepjes; het lyf is ter wederzyde met witte en zwarte vlakken getekent; de boven vleugels zyn vuylbruyn, geel, zwart en wit gemarmert; de onderste vleugels naar boven oranje, en naar onderen vuylbruyn, cyndigende in een licht geelen getanden rand.

DE LXIII. A F B E E L D I N G.

Deeze bovenste groote Rups is gevonden op de *Caca-boom*, dewelke hy meede tot zyn spys gebruykt. Hy is groen geelachtig, en over 't lyf met doornachtige hayren bezet, die onder groen, en naar bovengeel zyn, en is den 21 Juny ingesponnen tot een bruynookerachtig geccoleurt popje. Den 16 Sceptember daar aanvolgende quam deeze groote Uyl te voorschijn, zijnde vuyl appclbloescmachtig van colour, hebbende op zyn onderste vleugels twee groote witte vlakken, rontom met een breedten zwarten lijst, en in 't midden een kleynen en een grooten hoekigen zwarte vlak. Decze Rups is zeer vergiftigh, want hem aanrakende sloeg hy om, ende queste mijn twee voorste Vingers, die aanstonts purper en geelachtigh wierden, en grooten pijn veroorzaakte in de Hand tot in mijn Elleboog; doch ik gebruykte aanstonts het gewoonlijke hulpmiddel, namentlijk Schorpioen-Oly, waar door de pijn in den tijdt van een half uur ophieldt. Na dit gedaan was bezag ik de Rups met een Microscopium, en bevond, datze volstekels en doorctjes was, van onderengroen en dik, en boven zwart en fijn, welke zwarte puntjes, afgebroken, my in 't vlees staken en deeze vergiftiging veroorzaakten. Voor zulken geval dat men van Rupsen, of andere diergelijke Dieren gestooken wordt, is de Schorpioen-oly altoos van een goedt gebruyk.

De onderste Rups is zonder eenige doorn of hayrchtigheydt, maar veel colourig, hebbende zwarte kringen en streepen; de grond is wit uyt den zeegroenen, en vol kljne roode stippeltjes. Hy is in 't gras gevonden, 't welk zyn voedsel is, en den 7 January verandert in een licht bruyn popje, den 25 dito in een schoon Capelletje. Zijnde de onderste vleugels met vlerken en staartjes; zyn colour is uyt den licht bruynen en zeegroenachtig, met zilverglanfige vlakjes.

D E L X I V . A F B E E L D I N G .

OP folio 40 en 62 is het Blad, en de Bloem van de *Papay-Boom* verbeeldt: Zy werd hier nogmaals vertoont met de Vrucht in haar vollen wasdom. Dezelve onrijp zijnde, is wit, en werdt hoe ryper, hoe geelder, en eyndelijk tot een goud colour; als wanneer zy heel zoet en smakelijk is, om uyt de hand te eeten. In 't binnenste heeft zy klijne zwarte zaaden, gelijkende naar Peperkornen; half rijp zijnde, werden die by vlees gekookt en gestoofd, als gebruyklijk is met de stoelen van Artifokken, en, van haar Zaad en Schil ontbloot zijnde, in lange smalle stukken gefneden, werden sy tot drooge en natte Confituuren bereydt, die heel smakelijk zijn. Op dit gewas is deeze bovenstaande Rups mede gevonden, zijnde schoon gemengelt met geel en een groenachtige colour. Zy is den 2 Maart ingesponnen, en tot een licht bruyn popje geworden, en den 20 Maart quam deeze groote Brummer-uyt te voorschijn, gelijkende naar de zo genaamde groote onrust, of het Camperfoeli-Beest.

Deeze onderste vaalgroene Rups, ter weederzijde met een geelen en rood gemengelden streep van het hoofd tot de staart, heeft op zijn hoofd een half rond sehilt, blinkende als Diamant; en onthoudt zig mede op de *Papay-boom*: Zy is den 14 November tot een bruyn popje verandert, hebbende aan zijn hoofd een snuyt, die hem tot de borst omkromt. Den 28 dito quam deeze groote Brummer-uyt daar uyt, zijnde licht zwartgrauw en wit seharp gevlamt; het lijf licht root en zwart, ten wederzijde gebandeert, hebbende over zijn rug een grauwen streep met zwarte vlakjes.

DEze Rups, die schoon geel, en naar de Buyk rootachtig is, heeft een groote gevulde Keeper achter aan zijn Staart. Hy onthoudt zig op de Oranje-Boomen, en eet des zelfs bladeren, dog is heel zeltzaam. Hy is den 25 February ingesponnen en tot een popje geworden, zijnde zijn Spinsel een foort van Zyde welke die der andere Zywormen in veelheit en glans overtreft. Jammer is het, dat er zoowynigen gevonden worden; en indien men dezelve zoowel, als de anderen, kon voortqueeken, ik ben verzekert, dat er meerder voordeel meede zou te doen zijn. Dog niemant heeft, mijns weetens, daar ooyt zijn werk van gemaakt. Den 5 Maart daar aanvolgende is deese Capel daar uyt voort gekoomen. Hy is ongemeen groot, en schoon oranje, en roodachtig van Colour met witte banden, zoowel op de bovenste, als onderste Vleugelen, en heeft op ieder van dezelve een glasachtige vlak, doorschijnend, en schoon van glans, met een witte, en daar buyten rondom met een zwarte kring omtrokken, staande deeze plek als in een spiegel lijst: Waaronder dezelve by de Liefhebbers de Spiegeldrager is genaamt.

DE LXVI. AFBEELDING.

DE meeste, zoo Oost, als Westindische Liefhebbers, waanen, en geeven voor, ja zeggen, het zelfs gezien te hebben, dat het Wandelende blad, of het Diertje zoo genaamt, aldaar aan de boomen is groeyende, van waar het rijp geworden zijnde, afvalt, en alsdan weglloopt ofte vliegt. 't Is eene dwaling, ontstaan uyt onkunde, nadien zy nooyt het beginfel van dien onderzocht hebben, en dat de zelve zo wel, als andere Diertjes, uyt Eyertjes voortkomen. Alle de voorscheeve Capelle, zyn herkomstig uyt eyertjes, die, na dat zy met mannetjes vereent waaren geweest, zyn gelegd ter plaatse, alwaar de Diertjes, uyt dezelve voortkoomende, aanstonts hun voetsel zouden vinden, en zyn eerst Wormpjes of Rupsen, die dan eetende, door hun voetsel groeijen, en grooter worden, en volwassen zijnde, zich inspinnen, en tot Popjes veranderen, die dan de eene langer, d'ander korter tijd nodig hebben, eer zy tot volmaaktheit zyn, en cyndelijk uyt hun popjes breeken, en te voorschijn koomen, zijnde dan alle nat, en in een gedrongen, dog somtijds in minder dan een half uur, na hen welgeschud en beweegt te hebben, werden hunne Vlerken droog, en uytgepannen, en koomen alzo tot volmaakte Capellen, die, zo verandert zijnde, wel tien en meermaalen grooter zyn, als het Popje, alwaar zy eerst in opgeslooten waaren. Dit Diertje, het Wandelende-Bladt genaamt, alzo het een soort van een Sprinkhaan is, komt ook op dezelve wijs te voorschijn. Ziet hier, wat ik daar van ondervonden heb. Mijn Neger, dien ik altoos gebruykte, om in 't bosch Wormen, Rupsen, of andere diertjes op te zoeken, brogt my een ingefchrompeld blad, 't geen ik foetjes opende, en daar in vondt eenige groene eyertjes, ieder ter grootte van een Coriandersfaat, waar uyt na 't verloop van wynige daagen kleine zwarte diertjes quamen, hebbende de gedaante van kleyne Mieren, die in gevolg van tijd aangroeyden en de gedaante kreegen, als de eerste, die hier afgebeeld staat, tot dat dezelve hun volkooome grootheit, en vleugels hadden bekoomen, als by de tweede Figuur is te zien. Zy veranderen in geen Popjes, als de Capellen, maar koomen tot volmaaktheit door aangroeying van hun leedemaaten, zo als dit soort van dieren altoos is doende. Deeze Diertjes hun Vleugelen hebben de gelijkenis van een groen blad, en zyn ook zo geaderd. Van deezen zyn'er veele soorten, zommigen ligt, anderen bruyngroen; daar zyn ook bonte, graeuwe, ja die hun vleugelen als verdorde bladeren schijnen. Onder de Oostindische is'er eene bekend, die zyn oppervleugels (foo in couleur als maakfel) natuurlijke oranjebooms bladeren gelijken. Deeze Diertjes in hun nesten op de boomen tot hun gestalte gekoomen zynde, als de eerste afbeelding vertoont, spinnen zich zelve eenigfints vast, en beweegen zich sterk, tot dat de Vleugels geheel los en uytgepreyd zyn, waar door zy meerder kragt krijgende, zich los maaken van 't spinsel, waar aan zy vast waaren, ende alsdan van de boomen vallen of vliegen: en nademaal hun vleugelen groen, en bladsgewylf zyn, foo hebben de onkundigen gemeent, dat deeze aan de boomen gewassen waaren.

Tot vervulling van deeze Plaat is hier onder afgebeeld een soort van een Bos-rot, die haar Jongen altoos, zijnde vyf a zes in 't getal, op haar rug met zig voert. Zy is geelachtig bruyn, en aan 't onderlijf wit, als deeze Rotten uyt haare hoolen komen, om te wijden, of om voetsel te zoeken, loopen de Jongen om haar, maar genoeg hebbende, of onraat verneemende, zo klimmen dezelve weder op den rug van haare moeder, slaan haare starten om den stant van de oude, die daar mede weder in haar hol loopt.

Van deeze soort van Rotten vindt men'er verscheyden, dog de voornaamste is de zogenaamde Zak-of Beurs-rot, die altoos haare Jongen in haar lijf omdraagt, welke te voorschijn koomen om voetsel, en na dat genooten te hebben, weder in haar moeders buyk kruypen.

DE LXVII. AFBEELDING.

DEze groote, bont gecoleurde, en gemarmerde Rups, onthoudt zig op den Vygeboom, welkers bladeren zijn voetsel zijn. Indien men hem onfagt handelt of aangrijpt, steekt hy by 't Hooft twee oranje Hoorentjes uyt, waar mede hy zig verweert, en welkers quetsuuren zeer vergiftig en pijnlijk zijn. Den 13 Juny is hy ingesponnen en tot een geel popje met bruyne vlammen geworden, waar uyt den 21 derzelver Maandt deeze schoone Capel te voorschijn quam, zijnde Indigo groenagtig en bruyne van colcur, dog enigfints silveragtig.

De andere klijne Rups is grocnagtig met witte streepen, werd mede op den Vygeboom gevonden. Ik heb er veele van deze soort gehad, dog zijn alle voor en aleer die tot verandering quaamen gestorven. Eyndelijk heeft deeze zig den 14 Augusty in gesponnen en is tot een bruyne root popje geworden, hebbende aan zijn Hooft een snavel, als een doorn. Den 21. daaraanvolgende quam dit Uyltje daar uyt, zijnde geel, ligtbruyne en wit gecoleurt.

DE LXVIII. A F B E E L D I N G.

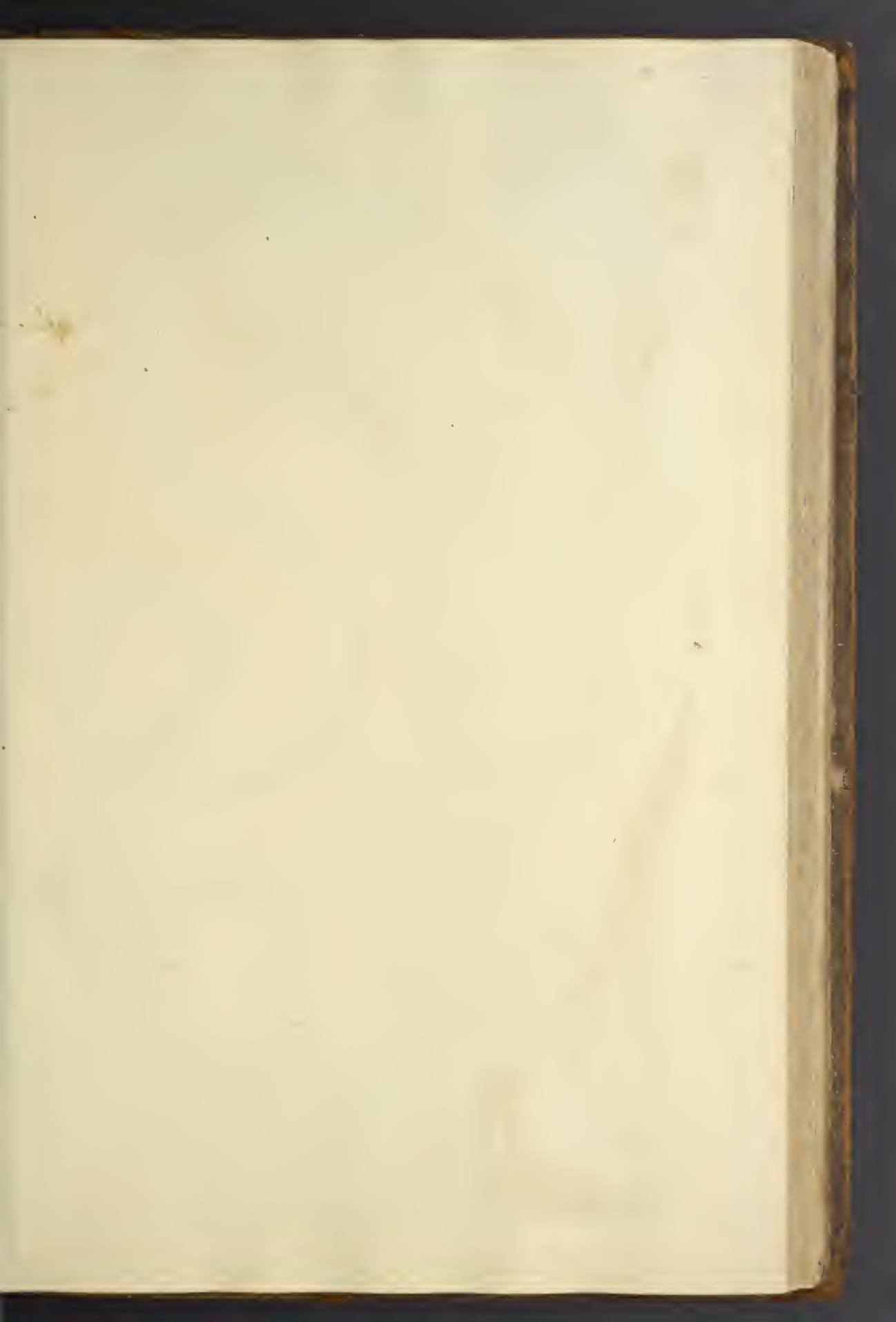
DEze groote uytmuntende gedorende Rups is my door een Neger uyt het Bofeh mede gebragt, zonder te weeten welke Kruiden of Bladeren hem tot voetsfel dienen. Hy is schoon Carmofynroot en goutgeel geoleurt, hebbende een glans, als of dezelve geamalicert was, en is den 10 September in een kort dik en driekantig popje verandert, zijnde light zee groen. Den 12 October quam deze schoone Capel daar uyt te voorschijn; Zynde op de vier vleugels schoon blauw, en naar onderen bruyn met goudt geoleurde vlakjes. Dezelve zijn van onderen blauw, bruyn en gout geel gemarmert, hebbende op ieder Vlerk zes ronde oogjes, waar van de omtrek zwart, de tweede kring goutgeel, en 't middeplekje wit is.

De andere Rups, zijnde geel met zwarte vlakjes, is my, als de voorgaande, medegebragt, sonder te weeten wat zijn Voetsfel is. Hy is den 14 November in een schoon Carmofyn root popje verandert, en den 28 daar aanvolgende is deeze Brommer-uyl daar uyt voort gekoomen, zijnde bruyngeel, en wit gemarmert.

Dit kleynste Rupsje, 'tgeene grauw bruyn van Coleur is, is mede sijn spijs onbekent. Het is den 2 Augustus in een Carmofynrood popje verandert, en den 10 derzelve Maand quam dit Brommer-uyltje daar uyt, zijnde mede vuylgeel, bruyn en wit gemarmert.

D E L X I X . A F B E E L D I N G .

SIet hier d'afbeelding van een klijnen Surinamse Krocodil, by de Oosterse Indiaan Caymans genaamt, een dier van groote kragt en vreeslyk, zoo wel voor menschen, als voor land en water-dieren; want hy leeft so wel op het land, als in het water, en verslind alles, 't geen hem voorkomt, zijn beginfel is uyt een ey, omtrent zo groot als een gansen ey, en 't is onbedenkelyk, dat een dier, uyt zulk een klijn bestek voortkomende, aanstonts 6 à 8 maal grooter is, als de schaal, daar 't zelve in opgeslooten heeft geweest. Ziet hier een ey, voor aangeopend zynde, en verbeeld onder de agterste poot van deze afbeelding, en niet teegenstaande zyn klyn beginfel, word hyeen van de grootste dieren, die uyt eyers te voorschijn koomen; want men vint'er, die wel zo voet, en nog langer zijn. Zy zyn aan 't hooft en over het opperlijf, en staart sterk gefchobt, en zoo hart, dat zy onquestbaar zyn; dog onder aan de buyk weekhuydig, waarom men hen daar moet treffen, omze te dooden. Haar groote kragt bestaat in haar dubbelde rey seherpe tanden, die wel over malkander sluyten, waar meede zy, 'tgeene zy koomen te vatten, aanstonts verbryfelen: hun loop is zeer snel, dog regt uyt; indien zy met hun lijf zig konden keeren en wenden, niets zouw hen kunnen ontkomen: de beweging van hun kakebeenen is in 't bovenste deel van hun hooft; het onderste staat vast, 'tgeen in geen andere sehepels word gevonden; die alle hunne beweging in 't onderste gedeelte hebben.

De Slange, die, gelijk de Crocodillen, meede uyt eyeren te voorschijn koomen, zyn veelderly, dog haare eyeren zyn veel klijnder. Ziet hier een voorbeeld onder 't hooft van deeze slang, die Amphisbona, of wel de tweehoofdige wort genaamt, om dat het hooft, en de staart byde van één omtrek en gedaante zijn, dog dat dezelve twee hoofde zouden hebben, is onwaar; want men kan al te wel onderschijden, dat het hooftend een mond en klijne oogen heeft, 't geen aan het staart-end niet is te vinden: Onder alle Slangen is deeze wel de sehoonste van Couleur, zijnde zwart, sehoon root, en geel gevlakt: men vind oock andere soorten van deezen, die graauw-agtig wit, en oock die geel en bruyen gevlakt zijn.

D E LXX. A F B E E L D I N G.

DEeze Sauvegard, waarom zoo genaamt, is my onbekent; zy onthout zich op Suriname in de bosschen, zy is glad en fijn gefchobd van huyd; zyn maakfel en leedemaaten gelyken naecen Hagedis, maar zyn grootte gaat die ver te boven. De Hagedissen zijn van veelderly foorten, waar onder de Salamander meede behoort, dog deeze is tussehen dezelve, en de Liguaen volgt op de Salamander, als de Croeodil op de Liguaen van grootte: ons ontbreekt ondervinding, om meer van hem te sehryven, dog hy word, gelijk alle de Hagedissen, meede uyt eyeren voortgebragt. Dat hy een verslinder is van vogel-eyeren, hebben wy menigmaal in onze vogel-hokken ondervonden.

DE LXXI. AFBEELDING.

DE Heer A. Seba, groot kenner en bezitter van veele uytlandsche seltsaamheden, heeft ons begunstigt met deeze afbeelding en ondervindinge, nopende de voortteeling der kikvorschen, en haare veranderinge: namentlijk, die uyt vischen vorschen, en die uyt vorschen vischen worden, gelijk in de volgende twee platen te zien zijn.

Op het eerste of onderste Tafereel, toont de Letter A. aan de verandering van een byzondere soort van Amerikaansche Kiekvorschen, dewelke van Kiekvorschen in Visschen veranderen, gelyk hier de gedaante word aangewezen, en by N^o I. zig een volkomen Kiekvorich vertoont, van kouloure eenigfints ligt geel en groenagtig, na den bruyne trekkende, met vlakken op de opperhuyd, over de rug en zijden: onder de buyk iets bleeker en gewolkt, de agterste pooten gelijken na Eende voeten, en de voorste na die van de ordinare kiekvorschen; zy houden zich op in de Rievier van Suriname: als in de Comawina-Creek, en Pirica. Na dat deze kiekvorschen haar volkomen groey hebben ontfangen, schijnt daar een verandering uyt voort te komen, en krygen zy een staartje, 't welk allengskens aangroeit, gelyk N° II aanwyft, en zig in de gedaante van een Visch komt te vertonen, de voorste pooten krimpen mede allengskens in, en verteeren, gelyk N° III verbeeld insgelijks de agterste, als N° IV. vertoont, en de geheele gedaante van de Kiekvorsch verandert eyndelijk in een volkomen Visje, gelyk op N^o V. word aangetoont. Deze veranderde Vissen, worden van de Westindiaanen, als mede van de Europiaanen, die daar te lande woonen, Jackjes genoemt, en voor een delicate spys gehouden: zy zijn van Visch gelyk in Holland de Puytaal: haar Rugge-graat en alle Beentjes zyn zagt en knarfigh, dog in behoorlijke leedjes verdeelt, zijn van buyten zagt in 't gevoel, en met klijne Vinnetjes, zeer teder en aardig, in plaats van voeten voorzien, welke van 't agterste des hoofts, tot over de staart, en wederom tot aan het midden van de Buyk zig uytstrekken, de kouleuren veranderen, en worden uyt 't donker bruyne ligt asverwig.

Deze voorgemelde verandering is 't tegendeel van onze Europiaansche Kiekvorschen, waarom op 't zelve blad, tweede Tafereel letter B. haar voortteeling word aangetoont, die in de maanden Maart en April geschied: want wanneer de Lugt in 't voorjaar warm word, verzamelen zich deze Diertjes in stille wateren en slooten, volgen haar Natuur in de voortteeling, en haar Zaad geschooten hebbende, quoreken, of aanblaazen 't zelve met haar uyt-afemen, dat daeren warmte of broeying in komt, en zig deze lymige stoffe stremt, en doorgaans oogjes bekomt, gelyk de figuur N^o I. aantoot; 't welk door de warmte van de Zon begint te leeven, zo als N° II. vertoont, daar men uyt ieder zwart oogje, een wemeling, als een klyn visje te voorschyn ziet komen, dog heel zwart zynde, die zig van dag tot dag grooter vertoont, en eerst twee agter-pootjes bekomt, gelyk N° III. aantoot, en na dat wel 8 à 10 dagen aangegroeit is, gelyk N° IV. aanwyft, een Vis met twee agterpootjes verbeeld. Hier na volgt, gelyk by N^o V. getoont word, dat het ene voorste pootje aan de regter zy, doorgebrooken is, en het andere voorste pootje in het doorbreken staat, dat een dun vlies van de huyd nog tegen houd, tot dat de poot de kragt bekomen heeft om door te boren, en na dat de pooten alle vier te voorschyn gekomen zijn, vertoont het hoofdje en de gantsche gedaante een Kiekvorsch, volgens de aanwyzing op N° VI. Het staartje neemt van dag tot dag af, en word klijnder, gelyk N° VII. verbeeld; op N° VIII ziet men maar een klyn stompje, en N° IX. een compleet Kiekvorschje zonder staart, dog na 't leeven niet grooter als hier verbeeld is, maar worden door den tijd grooter, en veranderen van koulour, gelyk N^o X. verbeeld, en nog veel grooter, dat nie nodig oordeele daar van meerder aan te toonen.

DE LXXII. AFBEELDING.

DEwyl in het voorgaande de Verandering en Voort-teeling der Americaanfe en Europiaanse Kiekvorfchen heb aangetoond, zal hier aanwyzcn, op welke manier de Afiatifehe en Africaanse Kiekvorfchen haar voort-teeling hebben, dat met de Europiaanse in allen deele overeenkomt, uytgenomen in grooter gedaante en kouleur, gelijk op N° 1. aangetoont word, dat het Vijfe twee agterfte pootjes bekomt, (gelijk de gedaante van N° 1v. van de Europiaanse) by de daar aan volgende op N° 11 zijn d'agterfte pooten merkelyk grooter; by de N° 111. komt een linker voorpoot te vertoonen, en de vierde of laaste is mede in 't uytpuylcn, om door de huyd te breeken. N° 1v. vertoont de Kiekvorfch met zijn vier pooten, zijn hoofd volkomen na een Kikvorfch gelijkende, en de staart klijnder, gelijk N^o v. aantoot, daar de staart nog klijnder word, en de regte gedaante bekomt; zo dat deze soort met de Europiaanse overeenkomt in haare voort-teeling en aangroey; of nu dezelve met de tyd en jaaren wederom in Vis verandert, daar van heeft men tot nog toe geen observatie, of narigt gezien of gehoort.

Het Kroosje, dat zig heen en weder om de Kiekvorfchen in het water vertoont, met letter A gemerkt, komt uyt Africa, uyt de Kroos-Zee, daar het ordinaar by menigte, in verscheide soort en kouleuren gezien en opgevist word. Letter B is een Coraal-moesje, groeyende op een schulpje, het Arkje Noa genoemd, komende van de Guineese Kust, als mede het Zee-takje Letter C. De twee onderste schulpen zijn een bijzondere soort van Amboinse Haane-kammen, die op malkander sluyten, van een seldsaam formaat, gemerkt met de Letter D. Het Hoorentje met de mond opwaarts, en gemerkt Letter E is een besonder Amboins Agaat tootje, met verscheide kouleurèn, zeer raar; als mede het Hoorentje Letter F is wonderlijk fraay van teekening, en komt ook uyt Ambon. De Tor Letter G komt uyt Mocha, is niet alleen gantschelyk zwart, maar heeft een schoone weerschijnende glans, en twee seldsamen hoorentjes als Osse-hoorens, en in de midden een lange Snuyt, opstaande als een Olifants-Snuyt.

De Areekboom is hier niet gezet, om die te beschrijven, nademaal daar al veel van beschreven is in diverse boeken, die van uytlandse gewassen handelen, maar enkel om de Rupsen en Capellen, die daar aan groeyen en voortkomen, aan te toonen; de groote Rups trekt zijn voetsel uyt de bloemen en de vrugt van deezen boom, en na dat die tot zijn volkomenheid is geraakt, spind zy zich in tot een Poppetje, en na eenigen tijd komt een schoone groote Capel te voorschijn, met mooie zwarte bove-vlerckjes, goudgeele ondervleugeltjes, met zwarte randen en streepen uytgemonstert, hebbende verscheide roode stippels op de rug; de tweede en derde soort zijn mede zwart en geel, schoon geteekent, en hoog van kouleur, zeer fraay in haar natuur te belchouwen.

Faint, illegible markings or bleed-through on the left side of the page.

Faint, illegible markings or bleed-through on the right side of the page.

Faint, illegible markings or bleed-through at the bottom center of the page.

